

Asutawa Kogu

3. istungjärk.

Protokoll nr. 100 (3).

1920. a.

Asutawa Kogu koosolek 27. jaanuaril 1920. a. kell 5 p. l. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 96 Asutawa Kogu liiget.

Walitsuse lauas: haridusminister **K. Treffner**, rahaminister **J. Kukk**, välisminister **A. Birk**.

P ä e w a k o r d:

1. Asutawa Kogu liigete **W. Ernits'i**, **H. Kuusner'i**, **M. Nöges'e** ja teiste arupärimine **Wabariigi Walitsusele** piirituse väljajagamise kohta.

2. Suur-, kesk- ja väiketööstuse seadus — II lugemisel.

3. Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **A. Rei**.

Sekretäri kohal abisekretäär **H. Raudsepp**.

1. Teadaandmine muudatuste kohta **Asutawa Kogu koosseisus**.

Juhataja **A. Rei**: Awan koosoleku. Enne päewakorda teatan, et sisse on tulnud teadaanne akl. **Joh. Meyer'i** poolt, et ta oma rahwaseemiku wolitused maha on pannud, ja et kutse on järgmisele kandidaadile **Georg Stackelberg'ile** saadetud.

2. Päewakorra täiendamine. Peale selle paneb juhatus ette päewakorda wõtta komisjonide täiendawad walimised, nimelt on selles asjus juhatussele nõudmine esitatud. (Hääletatakse.) Seega on ettepanek nähtawa enamusega wastu wõetud. Juhatus paneb ette komisjonide täiendawaid walimisi esimeseks päewakorra-punktiks wõtta. (Hääletatakse.) Seega on ettepanek nähtawa enamusega wastu wõetud.

3. Komisjonide täiendawad walimised.

Asutawa Kogu juhatussele on tulnud järgmised teadaanded: „Annan teada, et töökaitse komisjonist välja astun. Lui Olesk“, ja rhs. **Talts'i** poolt teadaanne, et ta põhiseaduse komisjonist välja astub. **Wastawa rühma** poolt tehakse ettepanek töökaitse komisjoni rhs. **Talts** walida ning põhiseaduse komisjoni rhs. **Olesk**. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanekud wastu wõetud.

4. Arupärimine **Wabariigi Walitsusele** piirituse väljajagamise kohta.

Akl.-te **Ernits'i**, **Kuusner'i**, **Nöges'e** ja teiste arupärimine **Wabariigi Walitsusele** piirituse väljajagamise kohta on seotud küsimusega, kas sissetulnud arupärimine sisulisele arutamisele wõtta wõi otsekohe komisjoni anda.

H. Kuusner (rhw.): Ma teen ettepaneku see otsekohe arutamisele wõtta.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. Arupärimise kannab ette sekretäär.

Sekretäär **H. Raudsepp** (loeb): Arupärimine **Wabariigi Walitsusele**.

Allakirjutanud Asutawa Kogu liikmed pööravad **Wabariigi Walitsuse** poole järgmise arupärimisega:

1) Kas on **Wabariigi Walitsusel** teada, et **wabariigis** praegu üldise käsitamise järele maksmasolewat keeluseadust walitsuse enese organide poolt ühtelugu rikutakse, mis ulatab koguni ametnikkudele, metsaraiujatele sõjawangidele ja isegi kooliõpilaste pataljonile piirituse väljajagamiseni?

2) Millega põhjendawad walitsus ehk selle üksikud organid oma tegewust?

3) Missugused abinõud on walitsus tarwitusele wõtnud ehk kawatseb tule-

wikus tarwitusele wõtta selle ebanähtuse kõrwaldamiseks?

Alla kirjutanud akl.-ed Ernits. Kuusner. Nõges. Schulbach. Mikiwer. Inglise. Pöhl. Piiskar. Karin.

W. Ernits (sd.): Kui Wabariigi Walitsus praeguses kokkuseades moodustati, siis kandis peaminister siin deklaratsiooni ette, milles töötati, et walitsus tahab kõigi abinõudega wõidelda salawiinapõletamise ja -müügi wastu ja maksmasolewat wägijookide keeluseadust läbi wiia. Hiljem selgus aga, et asi ei ole täitsa nii. Et walitsuse juhtiwad jõud karskusmeelsed on, selle kohta pole kahtlust, kuid näib siiski, et walitsuses eneses on wastolusid olemas, wõetakse samme ette, mis põhimõtteliku seisukohaga kuidagi kooskõlas ei seisa. Kõikidel on meele wabariigi pidu uuel aastal, mis täiesti karskelt läbi wiidi. Kuid wähehaawal hakkas aga ajakirjanduses kirjutusi ilmuma, milles toonitati, et walitsuse poolt olewat siiski uueks aastaks piiritust antud. Siseministeeriumi ametnikkude poolt lükati ajalehtede teade ümber, et piiritust olla saadud, kuid ometi selgus, et olla rahaministeeriumi ametnikud saanud piiritust ning ka kuuldawasti kohtuministeeriumi omad. Muidugi teab walitsus seda paremini kui mina. Kuid niisamuti on teda ka sõjaministeeriumi pidude puhul wälja jagatud, isegi tervele sõjawäele awaliku päewakäsuga. On ka Wiljandi--Pärnu kooliõpilaste pataljonile piiritust antud. See on kuulmatu asi terwes maailmas. Kuid mitte ainult wabariigi kodanikud ei ole üksi selle osalised, waid ka riigi puuraiujad — sõjawangid, mille kohta kindlad andmed olemas on. Harilik arusaamine on see, et Eestis walitseb weneaegne keeluseadus ja Wabariigi Walitsuse enese määrused alkoholi müügi kohta. Et Wabariigi Walitsus wõiks ise müüa piiritust joomisotstarbeks, selle kohta ei tea mina, ega paljud teised, et oleks olemas mingisugune seaduslik alus. Kuid wõib olla, et on siiski mingisugune sellekohane paragrahw leitud wõi leitakse weel? Igatahes ei ole sellest paragrahwist senni mitte kuulda olnud. Mis põhjusel see jagamine on sündinud, sellest on wõimatu aru saada. Wõib ainult oletusi teha ja nende tõepärasust järele uurida. Wõiks arwata, et Wabariigi Walitsus sellega sissetulekut tahab muretseda, kuid seda ei saa ole-

tada, sest et piiritust kingiti. Teiseks wõiks oletada, et piirituse wäljajamine peaks olema abinõu salawiinapõletamise wastu, kuid seda ei saa ka oletada, sest siis peaksid kõik ametnikud olema kas salawiinapõletajad wõi puskariostjad. Weel oleks wõimalik, et piiritust on tarwis eluülespidamiseks ja igapäewase leiwa lisaks kallil ja kitsal ajal, kuid see oleks arwamine, millel igasugune teaduslik põhjendus puudub. Wõiks weel oletada, et Wabariigi Walitsus selle wäljajamisega tahaks mingisugust lõbu teha riigiametnikkudele, kuid see oleks õige madala wäärtusega lõbukultuuri arendamine, milleks tal ka mitte õigust ei ole. Lõpuks jääb järele tõsine põhjus see: tahetakse takistust teha keeluseadusele ning segada rahwa hulgas karskusmõtet ja karskustalitmist. Keeluseadus wõib maksew olla siis, kui terve rahwas seda tahab. Kuis wõib aga rahwas siis ühtlaselt keeluseadust tahta, kui walitsus ise seda ühtlust segab, rikub ja selle wastu töötab? Saadakse niisugune mulje, et walitsusel ei ole sellega mitte tõsi taga, ja keeluseadus siis ka midagi ei aita, kui ta ka maksuma pannakse; pidada teda ei saa ja ei ole walitsust, kes teda ise peaks. Praegusel sõjaajal on inimeste närwid pingule kistud, mille tagajärjel on ka joomine kaswanud. Kuid mida rohkem joomiskirge ärritatakse, seda rohkem juuakse. Ja seda just teeb walitsus oma alkoholipoliitikaga. On isegi ajalehtedes kadedust awaldatud selle kohta, et mitte kõik riigiteenijad ei ole, et oleks ka ometi käraka saanud. Suu jookseb paljudel wett. Rekordi selles asjas on wõtnud „Waba Maa“, mille tänases numbris seisab järgmiselt kirjutatud: „Kuid ega meid siin koobastes ei olnud ära unustatud. Hüwa klõmakas piiritust, mis meile osaks sai, tõstis tuju — mis küll kunagi langenud pole olnud, — mitme kraadi wõrra. Waewalt on lapsukesed särawa jõulupuu ümber õnnelikumad, kui meie poisid sel õhtul toidustaja ree ümber olles, kes neile weerandpangelise „hundi-hirmutaja“ seest elutilgakest wälja jagas. Kogu õõ läbi sumisesid koopad kui mesipuud, rõõmsas jutukõhinas. Tihtigi mürisesid hurrahüüded ja kõlasid laulud.“

Kui asi nõnda edeneks, siis wõib rahaminister wõtta eelarwesse piiritusmüügi sissetulekut mitte sada miljonit, waid terve tuhat, ja meie oleksime warsti samal seisukohal, kui omal ajal Wene-

maa. Nii areneb niisugune seisukord, et wiinamüük üksikutel on keelatud, salawiinapõletamine keelatud, kuid joomine on teatawal korral lubatud. Tuleb välja, et kui piiritust walitsuse käest saab, siis see paha ei ole, kuid mujalt saades on see paha. Walitsusel pole karskust waja, kuid teistelt nõutakse seda.

Niisugune seisukoht ei luba igatahes mingisugust karskustööd. On enesest mõistetaw, et niisugusel teel keeluseadusel tagajärgi pole. Wõiks koguni, kui tahaks paradoksidēs rääkida: kui taewariigis pannakse keeluseadus maksma, kuid taewariigi walitsus ise korraldaks joomisi, siis hakkaksid tingimata kõik vähemadki inglid puskarit keetma ja piiritusega hangeldama.

Missugust head eeskujut meie walitsus ja meie praegused wõimud üldse noortele annawad, selle kohta wõiks järgmised faktid ette tuua: Walgas on koolis karskustunnis muuseas järgmine küsimus ette pandud: „Miks meile keeluseadusest kõneldakse, kui Asutawas Kogus ja sõjawäes wiina wälja jagatakse? — On ju seal meie wanemad ja paremad koos“.

Meie peame selget poliitikat ajama, ja sellepärast on arupärimine ette pandud, mida palume wastu wõtta ja rutuliseks tunnistada.

H. Kuusner (rhw.): Austatud rahwaesitajad! Käesolew arupärimine on paljude rahwaesitajate seas lõbusat meeleolu sünnitanud, on lõbusaid nägusid näha. Kui see asi mitte nii kurb ei oleks, siis wõiks kaasa naerda, aga see arupärimine puudutab sügawat küsimust meie riiklikus ja seltskondlikus elus. Asi ei ole sugugi nii naeruwääriline, waid siin tuleb ilmsiks üks seljatagustest paiseist, mille hädaohu eest meie kõrge sõjawäe ülemus hoiatanud, iseäranis wiimasel ajal, et lagunemine ei hakka peale wäerinnal, waid lagunemine algab seljataga. See arupärimine ei puuduta üksi walitsuse tegewust, waid see arupärimine on selle peale sihitud, et weidi selgust muretseda õhku, mis sumbunud on, et natukene wärskust tuua. Sarnane wahekord, nagu praegu, ei wõi edasi kesta, nii wõi teisiti — olete kõik selle poolt, et kõik, mille eest meie paremad jõud aastakümnete jooksul wõidelnud, et see kõik on rämp, et see ei kõlba kuhugi, otsustage ausalt ja otsekoheselt. Sarnane seisukord nagu praegu on, ei wõi mitte

edasi kesta; olete monopooli süsteemi poolt, mille halwad küljed juba enne nähtawale tulid — seadke sisse monopooli süsteem. Olete teisel arwamisel, siis telke seda otsekoheselt. Niiwiisi see edasi kesta ei wõi. Mina ei taha öelda, et need nähtused, mis on ilmsiks tulnud wiina wäljajagamisega, et see walitsuse ühine tahtmine oleks olnud, waid see oli üksikute ametkondade tegewus, mida ka lähem järeluurimine selgitab. Siin ei ole mitte tegemist walitsuse ühise tahtmisega. Walitsus ei tea kindlat seisupaika wõtta, sest juhtnööride andja on ju õieti meie Asutaw Kogu. Selles asjas tuleb tingimata Asutawal Kogul seisukoht wõtta, missugune süsteem tulewikus sisse seada, kas monopooli süsteem wõi keeluseadus.

Käesolew arupärimine on selle peale sihitud, et kui määrused wälja antakse, siis nad ka kõigi poolt täidetaks, ja rahwa õigustunne kannatab sarnase olukorra juures, kus ühte trahwitakse ja teised wõiwad seda segamata teha. Juhin tähelepanu nende nähtuste peale, mis on ilmsiks tulnud wiina wäljajagamise juures. Ei tahtnud uskuda, kui kuulda sain seltskonnas, et Wabariigi Walitsuse üksikute ametkondade poolt on ametnikkudele jõuluks wiina wälja antud. Just nüüd, kus alles otsustamata on, kas lükkab Asutaw Kogu keeluseaduse tagasi, wõi wõtab ta wastu, just sel silmapilgul, mis kõige põnewam, on ette jõutud, on katsutud diskrediteerida, on katsutud näidata, et seda pole wõimalik täita. Mina juba ütlesin, et siin üksi walitsus süüdi ei ole, sest see nähtus, see kahepaikne olemine, on nii laialt maad wõtnud. Siin toodi ette juhtumine Walga koolielust, toon siin ette teise juhtumise Tallinnast, kus kooliõpetajad kokku astuwad ja arutawad, kuidas koolis karskust edendada ja sisse seada. Nädala pärast tulewad nad uuesti, ja ei pea enam selle üle nõu, waid mäletawad oma lahingu aastapäewa lõbusalt wiinaklaaside taga. See kahepaikus on meie terwest seltskonnast läbi imbutud.

Mind huwitab kõigepealt selle piirituse wäljaandmise põhjus, mis mõttes on Wabariigi Walitsus käima pannud wiinawabrikud? Kas loodetakse turgu saada oma saadustele ametnikkude juures, wõi missugused on kawatsused selle piiritusega. Mind huwitab see küsimus, kelle käsutada on see piiritus, kes on ta wälja-

andja? On kuulda, et walitsuse seisupaik olla; walitsusel olla weneaegse aktsiisimääruse järele õigus oma tarwiduseks wälja anda piiritust. Pärast leiti, et siseministri nõusolekut waja on, ja ajutiselt on ka see nõusolemine antud. Kas on käesolewal juhtumisel kätte saadud see eesmärk: „piiritus oma tarwitamiseks“? Seda on nii laialt wälja antud, et oma tarwitamisest juttugi pole. Wõi on tahetud ametnikkudele palgalisa anda? Wõib olla oli rahaministril puudus paberrahast enne jõulu ja ei saanud siis teisiti teha? On wälja antud ka naisterahwastele ja on kindlasti teada, et naisterahwad seda ise ei ole tarwitanud, waid edasi müünud, hangeldanud. (H. N u r k, sd.: N a i s t e r a h w a d j õ i d k a m e e s t e o s a ä r a !) On täitsa arusaamatu ja jääb arusaamatuks, kust wõetakse materjaali nende alaliste joomingute toimepanemiseks; nende seljataguste asutuste kangelaste prassimised ulatawad ka wäljaspoole seina, kus neid toime pannakse. Mina ei usu mitte, et seal puskarit tarwitatakse, mis ankrutes ja pudelites, heinakoormatesse peidetult linna tuuakse — tarwitamine on nii suur, et see allikas igatahes „ametlik“ peab olema. Ja kui meie wabariigis ühed ametkonnad, näiteks politsei „Estonias“ või „Draamateatris“ seaduse täitmist nõuab, siis on meil wõimukandjad, kes neid kohusetäitjaid ametnikke lihtsalt uksest wälja wiskawad. Niisugune kord hakkab meil maad wõtma, iseäranis seljataguste kangelaste juures, kes seaduse peale wilistawad ja administratiiwsete käskude peale käega lööwad. Kas ei ole seltskonnal põhjust arwata, et see wiin, mis prassimiseks tarwitatakse, ametlikul teel saadakse, ja kas ei wõi seltskonnas arwamine tekkida, et prassimise jaoks minewaid kulusid palgaga ei suudeta tasuda. Meil on asjaga nii kaugele mindud, et wõib naeratada selle üle, kui näiteks kütteinete keskkomitee puuraiujatele metsas wiina annab. Enne paljastati neid mõisnikke ja taluomanikke, kes mingisuguseid talguid toime pannes oma töölistele wiina andsid. Nüüd on meie meeolelu niisuguseks muutunud, et selle peale läbi näppude waadatakse; ka waadatakse selle peale läbi näppude, kas metsaraiujatel saapad jalas ja riided seljas on wõi mitte — ainukeseks meelitamisallikaks on wiin. On juhtumine ette tulnud Wiljandimaal, et mitu tundi on ära

kulunud ühe töölise ülesäratamiseks, kes poolsurnud olekus leiti, millesse ta sattunud wiina läbi. (W a h e l h ü ü e : K a s „s a m a g o n“ ?) See oli ametlik wiin. (N a e r.) Rõõmuga nägime meie ülemjuhataja päewakäsku, kes enne jõulu sellele seisukorrale piiri tahtis panna otustawa päewakäsuga, kus nõuti neid ette panna, kes iseäranis wäljapaistwaks ja eksiwaks läksid jne. See kestis aga paar nädalat ja nüüd, kus meie loodetawasti sõja lõpule ligineme, kus wõitlus selja taga arwatawasti tarwilik on, ei osata sõduritel teistmoodi meeolelu lahendada, kui et neile wiina wälja jagada. Wõib olla, et niisugune päriwett ujumine paljudele meeldib ja wõib olla, et paljud sellele woolule täiesti sumpatiseeriwad. On ju nähtusi, mis seda tingimata eeldawad, et need katsed meie rahwa terwishoidu alal hoida, keeluseaduse maksmapanemise läbi nurja lähewad. On ju ka Asutawa Kogu liikmed oma wäheimas ümbruskonnas sarnase seisukorra maksma pannud, mis igatahes näitab, et ka siin teataw kahepaiksus walitsemas on. Sarnane olukord ei wõi aga edasi kesta. Meil on asjalugu nii hulluks läinud, et iga ameti wahetamisel on toime pandud ja pannakse toime nõndanimetatud matused; kunni elajateni alandawad ennast inimesed, kes ennast täis joowad „Kuld Lõwides“ ja teistes sarnastes asutustes, kus see harilik nähtus. Meie wabariigis, kus tegelikult peaks keeluseadus maksma, ei suudeta ametlikke pidustusi mitte teisiti pidada, kui alkoholiga. (W a h e l h ü ü e : U u e l a a s t a l o l i j u ü k s !) Üks oli jah, teame seda, et teised meie diplomaadid alles hiljuti ka teist maad nägid, kus see keeluseadus maksew ka peaministri juures tegelikult oli ja mitte ainult teiste kodanikkude jaoks, waid ka ministrite laua jaoks. (W a h e l h ü ü e : K u i d a s t a k u l i s s i d e t a g a w ä l j a n ä e b ?) Niisama kurb kui meie juures. (Üldine lõbus naer.) Oli juhtumine, kui 3 juristi kõnnib wäga lõbusas meeolelus ja kui neid kuskile kinni wiitakse, siis üks jurist, kes kõrgem wõimukandja on ja rohkem joobnud on kui teised, jäetakse protokollist wälja — niisugused on meie seljatagused. (K i i d u a w a l d u s e d . W a h e l h ü ü e : A g a k u i r a h w a e r a k o n d l a s e d P ä r n u s „E n d l a s“ p ü h a d e a j a l p u m m e l d a s i d ?) Meil on palju niisuguseid seljatagusi pahesid olemas, näiteks

kaewatakse, et meil liiaku ja atlkäe-
maksu wõtmise maad wõtab. Kas teie
siis tõesti arwate, et päriwett ujumisega
suudetakse takistusi teha; seltskonnale
omaksaanud arwamisele tuleb wastu as-
tuda, sellega täidetakse oma kohut. Ar-
wan, et sõbralik meeololu on juba nii-
kaugele läinud, et ka meie ajakirjandu-
sesse ulatab, kes enne waenulikuna sei-
sis selles asjas, nüüd propageerib, näi-
teks „Päewaleht“ ja teised, esimesel kül-
jel täiesti iseteadwalt joomist. Alkoholi
kapitaal on igatahes tugew ja paneb en-
nast maksma, halwates awalikku arwa-
mist, kas Asutaw Kogu tahab seda teed
käia, kas Asutaw Kogu tahab päriwett
ujuda, kas Asutaw Kogu, kes tahab lipu-
kandjaks olla, ei julge mitte wastuwett
ujuda, — see on Asutawa Kogu otsus-
tada. Näidake arupärimise tagasilükkami-
sega, missugust teed tahate käia? (Kii-
du a w a l d u s.)

Juhataja **A. Rei**: Panen hääleta-
misele. Kes on arupärimise wastuwõt-
mise poolt? (Hääletatakse.) 5
hääle wastuseismisel, 15 era-
pooletusel on arupärimine
wastu wõetud.

**5. Suur-, kesk- ja väiketöös-
tuse seadus — II lugemisel.** Suur-, kesk- ja
wäiketööstuse
seaduse läbiwaa-
tamise komis-
joni aruandja **W.**

Tomberg kannab ette ja eraldi
hääletamisel wõetakse wastu
nähtawa enamusega seadus-
eelnõu §§ 26—40.

III. Aurukatelde ja teiste tege-
wuses hädahohtlikkude apa-
raatide ja mehansimide järel-
walwe.

§ 26. Kunni uute sellekohaste seaduste
wäljaandmiseni jääb wabrikuhoonete ehi-
tamise juures ehituse seadus (§§ 166—172
1900. a. wäljaanne ja § 165¹ 1912. a. w.
jätk.) maksma.

§ 27. Määrused, mis aurukatelde ning
teiste tegewuses hädahohtlikkude apa-
raatide ja mehansimide sisseseadmist, kor-
raspidamist ja järelwalwet käsitawad, an-
takse kaubandus- ja tööstusministeeriumi
poolt wälja. Kaubandus- ja tööstusmi-
nisteeriumi järelwalwe alla ei kuulu tee-
deministeeriumi riigi- ja era- ning juurde-
weoraudteede kui ka lahingulaewade kat-

lad, aparaadid ja mehansimid. Nende wii-
maste kohta antakse wastawate ministeer-
iumide poolt erimäärused wälja.

§ 28. Aurukatelde ja teiste tegewuses
hädahohtlikkude aparaatide ja mehansimide
omanikud (kaasa arwatud riigiasu-
tused, ühiskondlikud asutused, seltsid ja
ühisused), juhatajad kui ka nende eest-
hoolitsewad isikud, on kohustatud katelde
ja teiste tegewuses hädahohtlikkude apa-
raatide ja mehansimide seaduslikus kor-
ras läbiwaatamiseks selleks määratud
isikutele juurdepääsemist lubama ja neile
igapidi abiks olema.

§ 29. Üleüldine järelwalwe § 27. tä-
hendatud määruste täitmise üle on was-
tawasse ministeeriumi koondatud, kuna
aurukatelde ja teiste tegewuses hädahoht-
likkude aparaatide ja mehansimide otse-
kohene järelwalwe ja läbiwaatus tähen-
datud ministeeriumi tehnikute kohuseks
jääb, wälja arwatud § 30 ja selle märkuses
ettenähtud juhtumised.

§ 30. Kaubandus- ja tööstusministeer-
iumi hooleks jäetakse aurukatelde ja
teiste tegewuses hädahohtlikkude aparaa-
tide ja mehansimide järelwalwe seltsi
asutamine, mille liigeteks tingimata niis-
uguste aparaatide ja mehansimide oma-
nikud, rentnikud ehk nende wolinikud
peawad olema, kaasa arwatud ka era-
ehk ühiskondlikud organisatsioonid ja riig-
iasutused, wälja arwatud ainult teede-
ministeeriumi ja eraraudteed, juurdeweo-
teed, sõjaministeeriumi lahingulaewastil-
ja laewaomanikud, kui wiimaste laewa-
del aurukatlaid ei ole. Tähendatud selt-
sile antakse õigus niisuguste aparaatide
ja mehansimide ülesseadmist lubada, kus-
juures walitsuse tehnikuid kõigist seesu-
gustest kohustustest wõidakse wabasta-
tada.

Märkus: Teedeministeeriumil on
õigus tema alla kuuluwatele eraraudtee-
dele ja juurdeweooteedele selles para-
grahwis nimetatud seltsi liikmeks astu-
mise luba anda, sellega teedeministeer-
iumi tehnikuid tähendatud teede auru-
katelde ja teiste aparaatide ja mehansimide
järelwalwest wabastades.

§ 31. § 30. nimetatud seltsi õigusta-
mine lubaandmiseks tegewuses hädahoht-
likkude aparaatide ja mehansimide üles-
seadmiseks kui ka nende järelwalweks ei
kõrwalda walitsuse tehnikute õigust tä-
hendatud aparaatide ja mehansimide jä-
relkatsumist ette wõtta ja hädahohtlikke
otsekohe seisma panna.

§ 32. Kaubandus- ja tööstusminister võib: 1) ülemalnimetatud järelwalwe seltsile õigust anda seltsi liikmeid maksude hiljaksjäämise kui ka määruse mittetäitmise puhul trahwida, kusjuures hiljaksjäänud maksud, wiiwituse protsendid ja trahwid riigi wastuwaidlemata maksude seaduse põhjal sisse nõutakse (S. k. 16. köide, 2. jaanuarist 1919.) ja 2) seltsi inseneeridele õigust anda aparaadi ehk mehhanismi tarwitamist ära keelata ja tarbekorral politsei läbi kinnipitserimist ette wõtta, kui seaduste mittetäitmisele plahwatus ehk õnnetujuhtumine järgnes.

Märkus: Sissenõutud trahwid lähevad tööstus- ja kaubandusministeeriumi kaudu riigi kasuks.

§ 33. Juhtumistel, kui aurukatelde ja teiste tegewuses hädaohtlikkude aparaatide ja mehhanismide järelwalwe selts mitte rahuloldawalt oma ülesannet ei täida, on kaubandus- ja tööstusministril õigus: a) seltsi juhatuse alalist kontrollööri määrata, b) terwet juhatuse koosseisu muuta ja uusi walimisi määrata, kui ka tarbekorral seltsi tegewust lõpetada, aparaatide ja mehhanismide otsekohest järelwalwet walitsuse tehnikutele usaldades.

IV. Tööstusettewõtete kohustustest.

§ 34. Tööstusettewõtete pidajad on kohustatud iga aasta mitte hiljem kui 1. märtsiks wäljatöötatud korrast teateid saatma kaubandus- ja tööstusministeeriumi tööstuse osakonda.

§ 35. Eelmises (34) paragrahwis nimetatud teadetes peab ära tähendatud olema:

a) tööliste arv, saaduste walmistamine, äratarwitatud materjaalide ja kütetetagawarade hulk;

b) töowiljakuse suurenemine ehk wähenemine;

c) ettewõtte seismajääk ehk likwidirimine ühes põhjuste nimetamisega;

d) ettewõtte wõõrandamine wõi teised muutused, mis ettewõtte omandamises ette tulnud, kas päranduse, jaotamise ehk kohtuotsuse tagajärjel.

V. Tööstusnõukogu.

§ 36. Tööstusnõukogu ülesandeks on:

a) nõupidamisi ette wõtta abinõude leidmiseks tööstuse ja tema üksikute harude arendamiseks ja täiendamiseks;

b) tööstust puutuwate uute seaduste eelnõusid läbi arutada;

c) kaubandus- ja tööstusministri poolt maksuwate seaduste põhjal wäljaantawate instruksioonide ja määruste eelnõusid läbi arutada, olewaid seadusi selgitades ja täiendades;

d) kõigi tööstusesse puutuwate küsimuste kohta arwamist awaldada, milles kaubandus- ja tööstusminister tarwilikuks leiab nõukogu otsust teada saada;

e) kaebtusi läbi waadata, mis tööstusettewõtete awamisega ühenduses (§ 21).

§ 37. Tööstusnõukogu liigeteks on: 1) kaubandus- ja tööstusminister, kui juhataja; 2) kaubandus- ja tööstusministri abi; 3) tööstuse osakonna juhataja; 4) töö- ja hoolekande-, 5) teede- ja 6) rahaministrite abid, 7) terwishoiu peawalitsuse ülem, 8—11 kaubandus- ja tööstuskoja tööstuse osakonna neli liiget, 13) linna ehituskommisjoni esitaja ja 14) Eesti tehnika seltsi esitaja.

Märkus: Kaubandus- ja tööstuskoja asutamiseni walitakse selles (37) paragrahwis nimetatud kaubandus- ja tööstuskoja tööstuse osakonna 4. esitaja asemele 2 esitajat wabrikantide ühisuse ja 2 esitajat wäiketööstuse ühisuse poolt.

§ 38. Juhtumistel, kui tööstusnõukogu küsimusi arutab, mis selle seaduse § 37. mitte nimetatud ministeeriumide kohta käiwad, astub kaubandus- ja tööstusminister sellekohaste ministeeriumide juhatajatega läbirääkimistesse wiimaste poolt esitajate nimetamiseks, kes ajutiste täisõiguslikkude liigetena nõukogu koosolekutest tähendatud küsimuste arutamisel osa wõtawad.

§ 39. Nõukogu koosolekutele võib selle seaduse § 37 tähendatud liigete ettepanekul tööstusnõukogu esimehe läbi eriteadlasi kui ka küsimustest huwitatud asutuste esitajaid kutsuda, kellel koosolekul sõnaõigus on.

§ 40. Kui ministril wõimalik ei ole isiklikult tööstusnõukogu koosolekut juhatada, siis võib ta oma abilise juhataja kohustetäitjaks määrata.

Aruandja **W. Tomberg** (loeb):

§ 41. Nõukogu kutsutakse esimehe korraldusel tarwiduse järele kokku. Koosoleku aeg ja küsimused, mis otsustamisele tulewad, antakse liigetele aegsasti teada.

K. Wirma (sd.): Ma tahaksin teada, kui pikka aega tähendatakse selles paragrahwi sõnaga „aegsasti“?

Aruandja W. Tomberg: Komisjon arutas ka seda küsimust. Soovitati kindel tähtaeg määrata. Kuid komisjon leidis kohase olevat sõna „aegsasti“ juurde jääda, selle üldise ütelsega ära tähendades, et koosoleku kutsed aegsasti laiali laotatakse.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on paragrahw 41 komisjoni redaktsioonis wastu wõetud.

Aruandja W. Tomberg kannabette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 42—44.

§ 42. Kui nõukogu liikmed mingisugust küsimust soovivad arutamiseks ette panna, siis tuleb sellest kirjalikult kaubandus- ja tööstusministeeriumi tööstuse osakonda teatada, mitte hiljem, kui üks nädal enne lähemat koosolekut. Ettepanekud, mis sellest tähtajast hiljem sisse antakse, wõetakse alles järgmisel koosolekul arutamisele.

§ 43. Keerulisemate küsimuste eelarutamiseks asutatakse nõukogu poolt nõukogu liigetest ajutised komisjonid, kelle otsused nõukogule ette kantakse.

§ 44. Nõukogu asjaajamine on kaubandus- ja tööstusministeeriumi tööstuse osakonna käes, kuna kirjawahetuse kord ministri poolt kindlaks määratakse.

Aruandja W. Tomberg (loeb):

§ 45. Iga nõukogus arutatud asja üle kirjutatakse protokoll, kuhu ka koosolekule kutsutud isikute seletused ja teated üles tähendatakse, hoolimata sellest, misugune arwamine nõukogul selle kohta on. Arwamiste lahkuminekul protokolleeritakse kõigi koosolewate liigete — nii enamuse kui vähemuse — arwamised, nime nimetamisega, kes selle ehk teise arwamise poolt hääletanud, kuna isearwamised protokollile juurde lisatakse.

K. Wirma (sd.): Teen ettepaneku kustutada maha paragrahwi algusest sõna „iga“ ja „asja“ asemele wõtta „asjade.“

Juhataja A. Rei: Komisjoni aruandja on selle ettepanekuga ühinenud.

Panen paragrahwi parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 45 ühes parandusega wastu wõetud.

Aruandja W. Tomberg (loeb): § 46. Nõukogu protokollid pannakse kaubandus-tööstusministrile ette, kes nad tarwiduse järele seadusandlikule asutusele ehk walitsusele edasi saadab.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 46 wastu wõetud.

6. Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioniseadus — II lugemisel.

Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson** (loeb): Rahwawägilaste ja nende perekondade pensioniseadus.

A. Uibopuu (rhw.): Panen ette sõna „rahwawägilaste“ asemel sõna „rahwawäelaste“ tarwitada.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Komisjoni seisukohast on täitsa ükskõik, kuidas teda nimetada, kas „rahwawägilaste“ wõi „rahwawäelaste“, see on redaktsiooni komisjoni asi otsustada, kumb neist Eesti õigekirjutusele wastab.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu pealkiri ühes r.h.s. Uibopuu parandusega wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 1. Üleüldised määrused. Selle seaduse põhjal riigilt pensionisaamise õigus on: a) rahwawäelasel, kes rahu- ehk sõjaajal oma tööwõime on kaotanud kas haawade, wäliste wõi sisemiste wigastuste ehk haiguste tõttu, kui need haawad, wigastused ehk haigused wäeteenistuse täitmisest olenewad; b) tema naisel ja lastel, tema ülenewatel sugulastel ja kõigil nendel isikutel, keda rahwawäelane tegelikult ülewal pidas enne wäeteenistusesse wõtmist wõi astumist.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Schulbach:** Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku: sõnade „wäeteenistuse täitmi-

sest“ asemele „Eesti rahwawäeteenistuse täitmisest“ panna, sellepärast et rahaasjanduse komisjoni arwamisel käesolew seadus peaks olema auwõla tasumiseks neile, kes oma rinnaga meile wabaduse on wõitnud. Mis puutub teistesse inwaliididesse, kes endistes sõdades oma tööjõu on kaotanud, siis arwab rahaasjanduse komisjon, et need peaksid üldiste hoolekandeseaduste alla käima. § 1. lõpp tuleks redigeerida nii, kuidas rahwawäelaste perekondade painkiseaduses redigeeritud, nimelt: „b) tema naisel ja lastel, c) isikutel, keda rahwawäelane tegelikult ülewal pidas enne wäeteenistusse wõtmist wõi astumist, ehk keda tema seaduse järele kohustatud on ülewal pidama, kui neil ei ole teist toitjat“. See on tarwilik, et ei korduks weneaegsete seaduste pahed, kus ilmusid toetust saama wanad elatunud emad, kellel mingisugust warandust ei olnud, seaduse järele pidid aga komisjonid nende palwed tagasi lükkama, sest siis, kui selle emake poeg weel kodus oli, oli see emake omale weel kuidagi tööd leidnud, ja ei elanud mitte poja juures, wahepeal oli tema oma tööwõime kaotanud, kui poeg teenistuses oli, ja et tema poja teenistuses astumise ajal mitte poja juures ei elanud, siis jäi tema pensionist ilma. Et see nähtus meie Eesti wabariigis ilmsiks ei tuleks, siis panen rahaasjanduse komisjoni nimel ette juurde wõtta: „keda tema seaduse järele kohustatud on ülewal pidama, kui temal ei ole teist toitjat“. Tema naine ja lapsed saaksid ise litera alla üles pandud, sest neil ei ole teist toitjat. Komisjon paneb ette weel juurde wõtta tähendus: „rahwawäelasteks loetakse kõiki sõjawäelasi ameti ja auastme peale vaatamata, sõjawäeametnikke ja sanitäärpersonaali liikmeid“. Rahwasaadikutele laialifaotatud tähenduses on trükiwiga sisse jäänud, seal on öeldud ametnikke, kuna peab olema „sõjawäeametnikke“. See tähendus on tarwilik, et eksi arwamisi ära hoida, sest sõjaministerium mõistab praegusel silmapilgul rahwawäelase all alamwäelast, kuna töö- ja hoolekandeministerium mõistab kõiki sõjawäelasi.

Töö- ja hoolekandeminister **A. Palwadre**: Ma toetan kõiki neid ettepanekuid, mis rahaasjanduse komisjoni poolt on tehtud. Ma leian

ainult, et tähendus selle paragrahwi juurde on ebamääraselt redigeeritud, nimelt: meie ei saa siin ära määrata, keda tuleks mõista sõjawäeametnikkude all wõi keda rahwawäelaste all. Meie soow on, et kõik kes sõjawäes on teeninud, ka ametnikud ja sanitäärpersonaali liikmed, selle pensioni alla kuuluksid. Kuna aga rahwawäelase mõiste äramääramine selle seaduse ülesanne ei ole. Sellepärast pean ma kohaseks tähendus § 1. juurde järgmiselt redigeerida.

„T ä h e n d u s. Selles seaduses määratud alustel ja korras saawad pensioni kõik rahwawäelased ameti ja auastme peale vaatamata, rahwawäeametnikud ja sanitäärpersonaal.“

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Töökaitse komisjon on asunud seisukohale, et selle seadusega ei saa mitte tasuda seda auwõlga, millest rahaasjanduse komisjon kõneleb. See seadus peab olema ka üks seadus nende seaduste seeriast, millega kindlustatakse igale kodanikule inimesewääriline ülespidamine. Mis puutub § 1., siis on rahaasjanduse komisjoni ettepanek selgem, kui töökaitse komisjoni oma, ja sellepärast wõib temaga ka ühineda. Teisest küljest on tähendus, nagu seda töö- ja hoolekandeminister Palwadre ette kandis, selgem, nii et töökaitse komisjoni nimel ühinen ka selle ettepanekuga.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach**: Rahaasjanduse komisjoni nimel ei saa ma mitte selle redaktsiooniga ühineda, mis ette pandud töö- ja hoolekandeministeriumi poolt „tähenduse“ jaoks, nimelt sellepärast, et see wormulatsioon näib ebaõnnestunud olewat kõigepealt redaktsiooniliselt, sest tähenduse algus kordab asjatult paragrahwi algust, — aga ka sisuliselt; nimelt jagunewad rahwawäelased 4. liiki, seal on need, keda endised weneaegsed seadused nimetasid alamwäelasteks, siis ohwitserid, sõjawäeametnikud ja sanitäärpersonaal. Kui meie tähenduse nõnda vastu wõtame, kui töö- ja hoolekandeministri poolt ette pandud, siis selle järele saaksid pensioni peale ametnikkude ja sanitäärpersonaali weel rahwawäelased, wiimase sõna all mõis-

tab aga sõjaministeerium alamwäelasi. Komisjon on püüdnud raskusest seda wiisi mööda minna, et tarwitab sõna „sõjawäelasi“ auastme ja ameti peale vaatamata. Ettepanek, mille töö- ja hoolekandeminister tegi, ei anna selgust, kas ohwitserid käiwad selle seaduse alla wõi mitte.

Juhataja **A. Rei**: Käesolewa paragrahwi kohta on tulnud parandusi rahaasjanduse komisjoni poolt ja töö- ja hoolekandeministri poolt, mis osalt ühte lähewad ja osalt lahku. Rahaasjanduse komisjoni ettepanek on rahwaesitajatele kätte saadetud. „§ 1. Selle seaduse põhjal riigilt pensioni saamise õigus on: a) rahwawäelasel, kes rahu- ehk sõjaajal oma töowõime on kaotanud kas haawade, wäliste wõi sisemiste wigastuste ehk haiguste tõttu, kui need haawad, wigastused ehk haigused Eesti rahwawäeteenistuse täitmisest olenewad; b) tema naisel ja lastel; c) isikutel, keda rahwawäelane tegelikult ülewal pidas enne sõjateenistusse wõtmist wõi astumist, keda tema seaduse järele on kohustatud ülewal pidama, kui neil ei ole teist toitjat.“

Tähendus. Rahwawäelasteks loetakse kõiki sõjawäelasi ameti ja auastme peale vaatamata, sõjawäeametnikke ja sanitäärpersonaali liikmeid“.

Töö- ja hoolekandeministri ettepanek läheb komisjoni ettepanekust sellepärast lahku, et töö- ja hoolekandeministri ettepanekus on punkt c juurde wõetud.

Komisjoni aruandja on ühinenud rahaasjanduse komisjoni ettepanekuga, ja sellepärast tuleb hääletamisele rahaasjanduse komisjoni ettepanek esimeses järjekorras ja kui see wastu ei wõeta, siis töö- ja hoolekandeministri ettepanek. Kes on rahaasjanduse komisjoni ettepaneku poolt? (Hääletatakse.) Kuna siin kaks uut ettepanekut on, siis tulewad nad esiteks hääletamisele ainult poolt. Sõna on akl. Schulbach'il.

A. Schulbach (töer.): Ma leian, et siin parandused ikkagi on, ja sellepärast arwan mina otstarbekohasema olevat neid parandusi lahus hääletada.

Juhataja **A. Rei**: Rahaasjanduse komisjoni poolt on 3 parandust. Rahaasjanduse komisjoni poolt oli ettepanek tehtud parandusi üksikute osade kaupa hääletamisele wõtta. Juhatus ei näe põhjust seda soowi mitte täita. Esimeseks

on siis rahaasjanduse komisjoni ettepanek: a) sõnade „wäeteenistuse täitmisest“ asemele „Eesti rahwawäeteenistuse täitmisest.“ Kes on selle ettepaneku poolt? (Hääletatakse.) Seega on see ettepanek 39 häälega 11 hääle wastuolemisel wastu wõetud. Järgmine osa on b. — sellele järgnew osa kunni paragrahwi lõpuni redigeerida järgmiselt: „b) tema naisel ja lastel, c) isikutel, keda rahwawäelane tegelikult ülewal pidas enne wäeteenistusse wõtmist wõi astumist, ehk keda ta seaduse järele kohustatud on ülewal pidama, kui neil ei ole teist toitjat.“ (Hääletatakse.) Ettepanek on 44 häälega 2 wastu wastu wõetud. Järgmine osa on tähendus: „Rahwawäelasteks loetakse kõiki sõjawäelasi ameti ja auastme peale vaatamata, sõjawäeametnikke ja sanitäärpersonaali liikmeid.“ Panen selle paranduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawana murega on ettepanek wastu wõetud ja sellepärast langeb wälja teine ettepanek. Seega on § 1. hääletamisel rahaasjanduse komisjoni parandustega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 2. Pensioni täismääraks on tasu, mis rahwawäelane wäeteenistuses olles sai. Tasu hulka arwatakse ka rahwawäelase ülespidamine.

Aruandja **A. Schulbach**: Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku see paragrahw järgmiselt redigeerida: „Pension täismääraks teatawas maakohas on selle maakoha jaoks kindlaksmääratud pensionääri elukutsele wastaw palgatariifi palgamäär.“ § 2. on õieti selle seaduseelnõu alus. Kui taletakse rääkida õiguse põhimõttest, mida selle seaduseelnõu aluseks panna, siis peaks selle õigluse põhimõtte sisse panema just sellele paragrahwile. Milles seisab siis see õigluse põhimõte. Kui meie rahwawäelastele pensioni määrama hakkame, siis wõime seda pensioni määrata 3 põhimõtte järele. Esiteks wõime meie temale mingisugust tasu tahta maksta selle waewa eest, mida tema seal wäerinnal näinud on, teiseks wõime meie püüda elatismiinimumi kindlaks määrata ja kolmandaks wõime püüda temale neid tingimusi tagasi anda, milles ta elas enne sõjawäeteenistusesse astumist. Ma usun,

et esimese põhimõtte juures mitte kaua peatada ei tule, sest nii soovitaw kui ka iseenesest oleks maksta mingisugust tasu selle waewa eest, mis Eesti rahwawäelased Eesti riigi kaitseks üles on näidanud, on ometi arusaadaw, et selle waewa eest, mis nad sõja kestuse ajal on näinud, wäärilist tasu maksta wõimatu on. Määrame meie tasu missuguse tahes, kuid tasuta meie ometi ei suuda saadud wigastuste eest. Eesti riik jääb nendele igaweseks wõlglasteks. Nii jääb järele, kas kindlustada elatismiinimumi, wõi paiukit anda niisugusel määral, nagu nemad seda said oma tööalal wõi õigemini öeldud, püüda nad tagasi panna neisse oludesse, milles nad oleksid, kui nad ei oleks astunudki sõjawäeteenistusse. Esimese põhimõtte — kindlustada wigastatud rahwawäelastele elatismiinimumi — ei leidnud rahaasjanduse komisjon mitte õiglase olewat, sest need isikud, kes nüüd rahwawäes wigastada on saanud, on elanud warem wäga mitmesugustes tingimustes. Nagu läinud korral ütlesin, oleks ülekohus maksta ühesugust pensioni sellele mustatöölisele, kel oma elukutse saawutamiseks mitte mingisugust eelharidust ei ole ja kõrgema haridusega isikule, kes terve poole oma eluajast on pidanud tarwiliku hariduse saawutamiseks ohwerdama.

Järele jääks rahaasjanduse komisjoni arwamise järele ainult kolmas võimalus, see on püüda rahwawäelasele tagasi anda neid tingimusi, milles oleks ta praegu erateenistuses. Muidugi ei saa temale endist olukorda tagasi anda, sest wigastatud käsi ja jalgu wõi kaotatud nägemist ei ole meie wõimuses temale tagasi anda, kuid kohustatud oleme temale tagasi andma selle sissetuleku, mida ta siis oleks saanud, kui tal käed terwed oleksid olnud ja kui ta oma silmanägemist kaotanud ei oleks. Rahaasjanduse komisjon leidis, et sellesarnast sissetulekut on võimalik talle anda sarnasel puhul, kui wastu wõetaks alus, mida omal ajal töö- ja hoolekandeministeerium ette pani, ja mida rahaasjanduse komisjon wormuleerinud on laialisaadetud paranduse näol. Ma ei peata kauem nende põhjuste juures, mis pärast rahaasjanduse komisjon arwab töökaitse komisjoni poolt väljatöötatud eelnõu wastuwõtmatuks, sest et ma nende juures läinud korral pikemalt peatasin. Täheandan ainult, et peapõhjus selles seisis, et need palga-

normid, mis on wälja töötatud rahwawäelaste jaoks, wälja töötatud on sõjaajaks. Teiseks oleks nende rahwawäelaste palganormide põhjal pensionimaksimine ülekohtune, sellepärast et täitsa ühesuguse ettevalmistusega inimesed mitmesugustele auastmetele on sattunud ja kolmandaks sellepärast, et üle poole osa kõigest rahwawäelaste palgast saadakse puhtas rahas, kuna puhast raha pensioni aluseks sellepärast wõimalik wõtta ei ole, et meie rahakurs wäga kõikuw on, — meie ei tea ju mitte, kas ta kuu, kahe, wõi kolme pärast tõusnud wõi alanenud wõib olla, ja seega kaotaks see pension oma kindla aluse. Neil põhjustel panen ma ette § 2. wõtta wastu sarnasel kujul, nagu ta rahaasjanduse komisjoni poolt ette on pandud.

H. Kuusner (rhw.): Rahaasjanduse komisjoni ettepanekut selle paragrahwi juures ei saa toetada — see wäljaarwamine teeb selle wäljamaksmise hirmus raskeks, ja ma ei saa aru, kuidas sellega toime saadaks. On ju olemas üks teataw kategooria töölisi, kelle palgad enam-wähem fikseeritud on, on aga ka terve rida professioone, neid elukutseid, mille kohta palgatariifid puuduwad. Wõib olla, et tee, mille töökaitse komisjon on walinud, wahest mitte just täpisealt ette ei näe, kuid see tee, mida rahaasjanduse komisjon soowitab, igatahes meid ka palju ei aita. Ma ei saa omale mitte selgelt ette kujutada, kuidas tahetakse seda nende elukutsete juures läbi wiia, kus mingisugust palgatariifi ei olegi. Seda silmas pidades on esialgu igatahes need määrused, mis töökaitse komisjon ette paneb, rohkem wastuwõetawamad, sellepärast hääletab rahwaerakond selle töökaitse komisjoni ettepaneku poolt.

Töö- ja hoolekandeminister
A. Palwadre: Rahaasjanduse komisjoni ettepanek näib mulle täiesti wastuwõtmatu olewat, sest elukutsete järele eripalgatariifide maksmapanemine on raske ülesanne, mida minu arwates isegi wõimatu täita. Paljud wõiwad ühel ja selsamal ajal mitmeid ülesandeid täita, tähendab mitmele elukutsele wastata, mõned on aga üldse ilma kindla elukutseta. Sellepärast tuleksid mitte ainult uued palgatariifid wälja kuulutada, waid ka elukutsed ära määrata. Teisest küljest ei pea ma ka kõigeõigemaks töökaitse komisjoni ettepanekut, kus pensioni täis-

määraks on tasu, mis rahwawäelane wäeteenistuses olles sai ja tasu hulka arwatakse ka rahwawäelase ülespidamine. Rahwawäelase ülespidamine on ühe aasta jooksul kolmekordselt tõusnud. Alguses oli rahwawäelase toitmine 6 marka päewas, siis 12, ja praegu 18 marka, nii et kui meie pensioni hakkaksime määrama selle järele, kuidas keegi tasu sai, siis saaks see, kes mõni kuu enne sõjawäeteenistusest lahkus, kaks korda vähem, kui see, kes mõni kuu hiljem lahkus. Sellepärast ei näi mulle see ettepanek rahuldaw olewat. Panen ette § 2. järgmiselt redigeerida: „Pensioni täismääraks on palk, mis rahwawäelane wäeteenistuses sellesamas ametis edasi teenides oleks saanud, juurde arwatud rahwawäelase toitmine.“ „Tasud“ asemele paigutaksime „palga“ ja „ülespidamise“ asemele „toitmise“. „Tasud“ mõiste on üsna selgusetu ja ma ei tea mitte, kas töökaitse komisjon selle all ka korteriraha, kütteraha jne. on arwanud, sellepärast wõiks minu arwates pensioni täismääraks aluseks wõtta ainult palka ja toitmist. Kui siin räägitakse, et meie peame väga rikkalikult nende saatuse eest hoolitsema, kes sõjawäljal olles wigastatud wõi haawatud on saanud, siis pean tähendama, et selle seaduse järele meie mitte pensioni ei maksa nendele ainult, kes sõjawäljal haawata wõi wigastatud saanud, waid selle järele saawad pensioni ka need, kes rahuajal haigeeks jäänud, ametnikud ja teised. Minu ettepaneku alusel antaw pension oleks selleks küllalt, et ülalpidamist kindlustada. Selle järele oleks praegu pensioni alammäär 740 marka kuus — 200 marka on rahwawäelase-reamehe kuu-palk rahas ja 540 marka tuleks toitmiseks, kuna see pension tõuseb muidugi selle järele, missugusel aastmel keegi seisab.

A. Kaplur (sd.): Töökaitse komisjon on ette pannud, et üks liik rahwawäelasi enam-wähem parematesse tingimustesse wiidaks, ja et seda ühtlustada ja wiga kõrwaldada, panen ma ette § 2. järgmiselt redigeerida: pensioni täismääraks aluseks wõetakse töölise keskmise palk, nagu see riigi palgatariifis ette nähtud.

K. Wirma (sd.): Nüüd on meil 4 ettepanekut selles asjas ja nagu rhs. Schulbach tähendas, on meil siin see paragrahw kõige selle seaduse alus, kuidas

see ära määratakse, sellest oleneb terve selle seaduse sisu. Sellest seisukohast wälja minnes, et need ettepanekud sisuliselt väga palju üksteisest lahku lähewad, ja töö- ja hoolekandeministeerium oma ettepaneku nüüd alles sisse andis, panen ette selle paragrahwi ühes parandustega komisjoni tagasi anda, aga nii, et sellesse komisjoni töökaitse ja rahaasjanduse komisjonid kuuluksid, kes oma koosolekud korruga peaksid, kus siis wähest ühisele ettepanekule ehk jõutakse. Nii on aga väga raske nelja ettepanekut hääletada, ja ma ei usu, et siin õiglase otsus tuleks.

Juhataja A. Rei: Rhs. Wirma poolt on ettepanek tehtud see paragrahw ühes parandustega komisjoni anda. Sõna selle ettepaneku kohta annan kahele poolt ja kahele wastu. Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Kõik need neli ettepanekut ei ole töökaitse komisjonile uudiseks, waid need on seal läbi waadatud ja selles asjas isegi rühmade poole pööratud, et nad seisukoha wõtaksid. Mõne rühma seisukoht on isegi teada. Näiteks teatas tööerakond, et ta täiesti sellelsamal seisukohal asub, nagu töökaitse komisjon seda siin on üles wõtnud. Sellepärast ei wõida töö küll mitte selle läbi, kui paragrahw komisjoni tagasi antakse.

Juhataja A. Rei: Panen selle ettepaneku hääletamisele. Kes on rhs. Wirma ettepaneku poolt? (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 3—5.

§ 3. Eelmises (2) paragrahwis nimetatud pensioni täismääraks iga järgneva aasta peale kinnitab komisjon, kes koos seisab: sõja- töö- ja hoolekande- ja rahaministeeriumi ning riigikontrolli esitajatest.

§ 4. Pensioni wäljamaksmine kuulub töö- ja hoolekandeministeeriumi wõimkonda ning sünnib tema arwel.

§ 5. Kõik pensioniküsimusse puutuw kirjawahetus ja tunnistused on tempelmaksust wabad.

Aruandja L. Johanson (loeb):
§ 6. Pensionirahast wõla kustutamiseks ehk nõudmiste rahuldamiseks mahaarwamisi ei tehta.

Aruandja A. Schulbach: Rahaasjanduse komisjoni nimel panen ette § 6. wälja jätta. Kuigi meil § 2. tänasel koosolekul lahtiseks jäi, siis on ometi tingimata kindel, et missugune ka nendest parandustest wastu wõetakse, meie wigastatud rahwawäelasele ometi enamwähem inimwäärilise pensioni määrame, umbes niipalju, kui tema ka erateenistuses oleks teeninud. Kui meie aga wigastatud rahwawäelasele samasuguse sissetuleku anname, nagu ta erateenistuses oleks saanud, siis ei ole mingisugust mõtet tema palka arreteerimiste ja nõudmiste alt wabastada. Nõudmiste pealepanemise kord on ette nähtud meie tsiwiilseadustes, ja sellepärast seda küsimust siin seaduses käsitama hakata oleks liigne. Ma juba minewal korral juhtisin tähelepanu selle peale, et see paragrahw wõimaluse wõtab pensionisaajalt ka kõigewähemat wõlga teha, wõtab igasuguse krediidiwõimaluse, sellepärast et oma wõlga ei oleks ta selle seaduse paragrahwi põhjal mitte kohustatud maksma. Temalt ei ole wõimalik wõlgu sisse nõuda, tähendab, tema ei saa tarbekorral isegi poest ka kõigewähemat asja wõlgu. Seda põhimõtet silmas pidades, teen ettepaneku see paragrahw wälja jätta.

Töö- ja hoolekandeminister A. Palwadre: Rahaasjanduse komisjoni esitaja rääkis, et wõiks mahaarwamisi pensionist teha, nagu see tsiwiilseaduses on ette nähtud. Tsiwiilseaduses aga on öeldud, et pensionist, mis haawade eest saadud, üldse mahaarwamisi teha ei wõi. Selle järele käib rahaasjanduse komisjoni soov tsiwiilseaduse wastu, sest siin on ette nähtud ka pension, mis antakse haawade korral, kuna aga niisugusel korral praeguse makswa seaduse põhjal pensionist mingisuguseid mahaarwamisi ei wõi olla. (H. Kuusner, rhw.: Siis on see paragrahw üleliigne!) Asjalugu on niisugune, et siin ei ole ette nähtud ainult pension, mis antakse haawade eest, waid ka teiste wigastuste ja haiguste eest. Nendel juhtumistel on aga makswa seaduse järele õigus mahaarwamisi pensionist teha. Rahaasjanduse komisjon tahaks ka seda kõrwaldada, mis praegu just maksew on.

Mina oleksin selle wastu, et riigi poolt antawast pensionist wõiks üldse mahaarwamisi ette wõtta. Ma arwan, et iga üksiku isiku krediit ei olene ainult sellest ära, et wõimalik oleks kohtu teel tema warandust aresti alla panna. Kui inimene usalduswääriline on, siis wõib ta igatahes krediiti saada, kuid kohtu teel wõlgade tasuks pensionisaajalt pensioni ära wõtta ja sellega teda seltskonna hoole alla jätta, ei oleks igatahes mitte otstarbekohane.

K. Wirma (sd.): Ma tahan selle peale tähelepanu juhtida, et selle paragrahwi sisu on hulga lühem, kui teistes pensioniseadustes. Seal on muuseas ka see ära tähendatud, et pensionäär ei tohi oma pensioniosa ei pantida ega ka kellelegi edasi anda, nõnda et kui see paragrahw seaduses tarwilik peaks olema, siis peaks ta niisugusel kujul siin sees olema, et kui kohus temalt pensioni ära wõtta ei wõi, siis tema ka seda ise pantida ei tohi, nii et see paragrahw siin niisamasugune peaks olema, kui ta teistes pensioniseadustes on. Nagu aga siin juba tähendati, et kui on juba niisugune seadus olemas, siis seda ilmaaegu oleks siin korrata. Soomes on nüüd kõigekõrgem pensionimäär 50% sellest, mis pensionisaaja ise teenida oleks wõinud, kui tal selleks terwis oleks olnud. Meie määrad lähewad aga hulka kaugemale ja loodetawasti lähewad nad kõigist teistes riikides walitsewatest sellekohastest määrustest kaugemale ette. Meil peaks pensionäär nõndapalju saama, kui ta ise oleks wõinud teenida, kui tal töowõime alles oleks olnud. Nüüd, kus ta oma töowõime on ära kaotanud, ei ole palgasaamise suhtes tema ja hariliku töölise wahel, kes oma töö eest tasu saab, mingisugust wahet. Kui kohtul õigus on tööliselt, kes waewalt niipalju palka saab, et hinge sees pidada wõib, teatawal korral ühe kolmandiku sissetulekust ära wõtta, kui kohus seda teeb inimesele, kellel ka perekond toita, siis peab kohtul sellelt seisukohalt wälja minnes ka õigus olema teiselt isikult, kel samasugune sissetulek, samasugust osa ära wõtta. Sest pensionääril on sissetulek — pension, mis mõnikord isegi parem on kui töölise palk, olgugi et tal palga asemele nimetus „pension“. Selle paragrahwi sissejätmisega annaksime meie ühele kodanikkudekihile teatawa eesõiguse teiste ees, kes wõib olla weel wiltsamas seisukorras on, kui nemad. Seda

tähele pannes, et meie oma pensioniseaduse hoopis laiemale alusele tahame luua, kui see kuskil teises riigis on, et meie pensionisuuruse suurema määrame, kui on see mujal, seda tähele pannes peame ka seisukohale asuma, et meie pensionäridele töölise palka määrares mitte rohkem eesõigusi ei anna, kui töolistel on. Need, kes ühesuguses seisukorras on majanduslikult, peavad ka seaduses ühesugustes tingimustes olema, ja sellelt seisukohalt välja minnes leian ma, et see paragrahw siin täiesti ülearune on.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Kui riik pensioni annab, siis ei anna ta seda mitte kui palka, vaid kui ülespidamist. Sellepärast ka kuuwiisi ette. See ei ole ju ometi mitte töötasu, sest isik, kes pensioni saab, on töövõimetu ja ei või sellepärast töötasust ju juttugi olla. Ka teistesse sarnastesse kaitseseadustesse on samamõttelisi paragrahwe sisse võetud, näiteks tööliste õnnetuse vastu kinditamise seaduses. Samasugune määrus oli ka Wene paiukiseaduses, mille järele weneaegsetele sõduritele paiukit määrati. Kui nüüd sellelt seisukohalt välja minnakse, et üks kodanikkude liik rohkem eesõigustatud ei tohi olla kui teine, siis on sarnane arwamine täiesti wildak. Kuidas võite teie jalutatud või pimedat, kes inwaliidina teenida ei saa, ühesugusesse seisukorda seada sellega, kes täiesti terve ja töövõimeline. Siin ei ole ometi mitte ühesuguste elutingimustega tege mist. Kui üks liik töölisi wiletsas seisukorras on, siis ei tähenda see weel sugugi, et nende seisukord paremaks saaks, kui ka wigastatud rahwawäelased sarnasesse seisukorda asetatakse. Ometi tahate teie ju töölisi sarnasest seisukorrast välja wiia. Weel tahetakse selle paragrahwi väljajätmist põhjendada sõdurite huwidega, — sõdurid ei saawat sarnasel korral mitte wõlga teha. Teatawasti maksetakse pensioni kaotatud töövõime protsendi järele. Ainult selle osa töövõime eest, mida ta kaotanud, saab ta pensioni, järelejäänud töövõimega võib ta wäärtusi luua, nende eest tasu saades, ja võib sellega ka wõlgasid kustutada. Mis sellesse puutub, et siia ka pantimise kohta käiw paragrahw peaks üles võetud saama, siis ei leia ma sellel mingisugust mõtet olewat, sest siin on juba öel-

dud, et kui inwaliid oma paiuki peale laenab või teda pandib, seda siis mitte maksuks ei loeta. See lisandus oleks siin täiesti ülearune.

Juhataja **A. Rei**: Rahaasjanduse komisjoni ja rhs. Wirma poolt on ettepanek tehtud § 6. välja jätta. Panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) § 6 on välja jäetud 24 häälega 20 vastu.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): Rahwawäelaste pension. § 7. 1) rahwawäelased, kes 100% töövõimest kaotanud ja alalist kõrwalabi tarwitawad, saawad täie pensioni (§ 2.) ja talitaja pal kamiseks 25% lisapension; 2) Rahwawäelased, kes 100% töövõimest kaotanud, kuid alalist kõrwalabi ei tarwita, saawad täie pensioni; 3) Rahwawäelased, kes vähem kui 100% oma töövõimest kaotanud, saawad pensioni oma töövõime kaotuse protsendile wastawalt täismäärast arwates.

Aruandja **A. Schulbach**: Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, § 7. juurde lisada märkus: töövõime kaotus alla 10% (teine wariant 20%) pensionisaamise peale õigust ei anna.

Kindlat kokkulepet protsendi suuruse kohta rahaasjanduse komisjonis ei olnud, üks ettepanek oli 10%, teine 20%, nõnda et see protsendi suurus lahus hääletada tuleks. § 34. ja 35. põhjal saab pensioni ka pensionääri perekond pensionääri surma puhul. Selle juures on § 35. järele pensionääri surma puhul tema perekonnal õigus mõnel juhtumisel suuremat paiukit saada, kui sai pensionäär, kui ta elas. See tuleb sellest, et pensionäär pensioni saab oma kaotatud töövõime protsendile wastawalt, ja kui see protsent väga wäikene on, siis saab ta ka wähe. Pensionääri surma järele antakse perekonnale pensioni aga mitte selle määra järele, mis sai pensionäär kui ta elas, vaid pensioni täismäärast, nimelt: üks inimene perekonnas $\frac{1}{2}$, kaks inimest $\frac{2}{3}$, kui kolm ja rohkem inimest, siis $\frac{3}{4}$ selle pensioni täismäärast. Kui pensionääril pension oli näiteks $\frac{1}{100}$ osa kogu pensioni täismäärast, siis saab tema järelejäänud kolmeliikmeline perekond $\frac{3}{4}$ sellest täismäärast, see on 75 korda rohkem, kui pensionäär ise sai. Et wäikeste pensionäride perekondade paiuk mitte

wäga riigikassat ei koormaks, sellepärast arwas rahaasjanduse komisjon, et peaks mingisugune töövõime kaotuse alammäär, mis pensionisaamist õigustab, ette nähtud olema. Kas see alammäär peab olema 10% või 20%, selle juures läksid hääled pooleks. Kuid vaidlus protsentide üle on puhtakadeemiline, sest niikaua, kui ei ole § 13. ettenähtud tabelid kokku seatud, on võimatu selgeks teha, mis wahe nende määrade wahel on. Rahaasjanduse komisjon arwab aga siiski, et mingisugune alammäär peab olema.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist**: Esialgne kawa selle seaduseelnõu kohta töötati välja ministeeriumidewahelises komisjonis, mis koosnes kohtu-, sõja-, raha-, ja töö-hoolekandeministeeriumide esitajatest. Selles komisjonis oli arutamisel ka § 7. Komisjon asus sellele seisukohale, et võimatu on pensionisuurust töökaitse komisjoni ettepaneku põhjal läbi wiia. Asi seisab nimelt selles, et osa pensioni antakse inimesele sellepärast, et oletatakse, et ta ülejäänud tööjõu ära kasutada võib. Kui nüüd silmas pidada seda asjaolu, et inimesel mitte igakord võimalik ei ole sarnast tööd leida, kus ta viimase kui ühe järelejäänud töövõime protsendi ära tarvitada võiks, siis on selge, et meie siin ikkagi seda otstarwet kätte ei saa, mida kätte saada tahetakse. Edasi on töövõime protsendi kaotamist õige raske kindlaks määrata. Näiteks loetakse, et 35% töövõime kaotamist tuleb ühe silma peale. Tähendab inimene, kes ühe silma on kaotanud, on kaotanud 35% töövõimest. Järele jäänud on talle siis 65%. Kas aga inimene seda ülejäänud protsendiarwu täielikult ära tarvitada võiks, see on kahtlane. Peale selle ei ole võimalik ära määrata igauhe wigastuse kohta punktipealselt töövõime kaotamise protsenti, isegi viimases tööliste kinnitamise seaduses on sellele alusele asutud, et ei tule mitte täpipealselt väljarehkendamist toime panna, nagu seda senni on tehtud, waid tuleb pensionisaajad liikidesse jagada. Pension tuleb muidugi välja maksta nende liikide järele. Liikidesse jaotamine on tingitud sellest, et töövõime kaotamise protsendi võib ära määrata ainult umbkaudu. Ministeeriumidewaheline komisjon arwas, et pensionisaajad tulewad nelja liiki jagada. Töö- ja hoole-

kandeministeerium arwab, et sarnane jaotamine teoreetiliselt wastuwõetawam oleks, samuti võiks seda ka praktiliselt kergemini läbi wiia. Eelnimetatud põhjustel teen ma järgmise ettepaneku:

„§ 7. § 1. p. a. nimetatud pensioniõiguslikud rahwawäelased jagunewad pensionisaamiseks oma töövõime kaotamise protsendi järele nelja järku: I järk — rahwawäelased, kes 100% töövõimest kaotanud, saawad täie pensioni; II järk — rahwawäelased, kes 60—99% töövõimest kaotanud, saawad $\frac{3}{4}$ täiest pensionist; III järk — rahwawäelased, kes 40—59% töövõimest kaotanud, saawad $\frac{1}{2}$ täiest pensionist; IV järk — rahwawäelased, kes 10—39% töövõimest kaotanud, saawad $\frac{1}{4}$ täiest pensionist.“

K. Wirma (sd.): Rhs. Schulbach tähendas juba selle peale, et meil puudub alus selleks, et hinnata protsendilist määra. Praegust töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja seletust ära kuulates pean ütleva, et see asi weel tema poolt tõendust leiab. Kui meie § 2. andsime segakomisjoni kätte arutamisele, siis tuleks selle komisjoni kätte ka § 7. anda. Töökaitse komisjoni aruandja teatas esimesel lugemisel, et olewat 3 süsteemi, mille põhjal wõidakse hinnata wigastusi ja protsendimäära. Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja seletusest saime meie ka aru, et oleks waja uuemaid aluseid leida, paremaid ja otstarbekohasemaid, kui sennised seda on. Arwan, et kui komisjon selle paragrahwi arutamise juurde tuleb, siis on tal võimalik kõiki neid ettepanekuid ja süsteeme läbi waadata ja ära määrata wähe-malt ta protsendi alus. Praegu selle paragrahwi juures pikemalt peatada oleks aja ja jõu raiskamine, ning sellepärast teen ettepaneku § 7. segakomisjoni kätte otsustada anda.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **A. Schulbach**: Mina pean tähendama, et töö- ja hoolekandeministeeriumi praegune ettepanek mitte rahaasjanduse komisjonis arutamisel pole ohud, sellepärast toetan mina akl. Wirma ettepanekut. Korra mõttes tahtsin ma aga tähendada, et § 2. juures küll otsuse tegime paragrahw ühes parandus-tega anda läbiwaatamiseks rahaasjanduse ja töökaitse komisjoni ühisele koosole-

kule, kuid ei määratud, kes komisjoni kokku kutsub, sellepärast võiks kokkukutsumine viibida.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Mis puutub töö- ja hoolekandeministri ettepanekusse, siis peegeldub siit vastu täiesti õigluseta olek. Seal on, kui võrrelda I ja II järku, I järgus täispensioni saamise õigus neil, kes on kaotanud 100% töövõimest. II järgus aga neil, kes 60—99%, see on 1% vähem, kui 100% — $\frac{3}{4}$, see on 1 weerand vähem. Ometi võib ju see, kes 99% töövõimest kaotanud, niisama abitu olla, kui see, kes 100% kaotanud. Nii et sarnase järkudesse jaotamise juures küll õiglane ei suudeta olla.

Mis puutub rahaasjanduse komisjoni ettepanekusse, et pensioni tuleks anda ainult neile, kes kõigevähem 10% kunni isegi 20% töövõimest kaotanud on, siis ka see ei ole mitte õige, sest juba 10—20% töövõime kaotamine mõjub inimese organismi peale sedavõrd, et tema mitte täit töövõimet ei või avaldada. Mõjub see ka teatawatelt juhtumistel kiirendavalt surma liginemise peale.

Mis puutub akl. Wirma ettepanekusse — see paragrahw komisjoni kätte anda, siis ei ole veel sugugi otsustatud, et see komisjon, kes § 2. peab arutama, seisaks koos rahaasjanduse ja töökaitse komisjonist, vaid § 2. on otsustatud anda ainult töökaitse komisjonile uuesti läbiwaatamiseks. Komisjoni seda tagasi anda sellepärast, et § 13. nõutud tabelid valmis ei ole, on ka põhjendamata.

Nende juhtkirjade ja tabelite välja töötamine on täiesti puhtarstiteaduslik ülesanne. Komisjonides ei ole arstiteadlasi, üldse Asutawas Kogus on neid vähe. Ei ole sugugi siin mõõduandew, kuidas nüüd arst seda puhtteaduslikku küsimust otsustab, — ühe või teise wigastuse või haiguse puhul. See on küsimus, mis otsustatakse pärast eriteadlaste poolt. Nende komisjonide koosseis, kes seda pärast ära otsustavad, nähtakse ainult siin seaduses ära.

Panen ette kõik tehtud ettepanekud tagasi lükata ja paragrahw töökaitse komisjoni poolt ette pandud kujul vastu võtta.

Juhataja A. Rei: § 7-da kohta on tehtud kolm täiendavat ettepanekut: kaks parandust rahaasjanduse komisjoni nimel akl. Schulbach'i poolt ja üks parandus töö- ja hoolekandeministri poolt. Akl. Wirma tegi ettepaneku paragrahw komisjoni tagasi anda.

Kõigepealt tuleb hääletamisele akl. Wirma ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on otsustatud § 7 tagasi anda komisjoni läbiwaatamiseks.

K. Wirma (sd.): Akl. Schulbach tegi tähenduse, kes selle segakomisjoni kokku kutsub. Panen ette, et see töökaitse komisjoni hooleks jääks.

Juhataja A. Rei: Akl. Wirma poolt on ettepanek tehtud, et töökaitse komisjon segakomisjoni kokku kutsub. Panen hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 8. Pension määratakse kas elu- aegne või tähtaegne, pensionääri töövõime kasvamise võimaluse järele.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 8 vastu võetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 9. Teenistuse täitmisest olenewate wigastuste võimalikult täpiseks registreerimiseks tähendawad kõik asutused, millega rahwawäelane wäeteenistuses wiibides kokku puutub, nagu sõjawäeosad, arstlikud asutused, sidumiskohad, sanitaar- ja soomusrongid jne. „rahwawäelase märkraamatusse“ wastawad teated, mis selgitawad rahwawäelase pensionisaamise õigust. Sarnase märkraamatu puudumise korral annawad mainitud asutused rahwawäelastele määratud wormi järele tunnistuse haawade, wigastuste ja haiguste ning nende tekkimise põhjuste ja aja üle. Samad teated hoitakse tähestiku järjekorras neis asutustes alal ja saadetakse sealt wastawale maakonnawalitsusele.

Töö- ja hoolekandeminister A. Palwadre: Panen ette lõpusõnad „ja saadetakse sealt wastawale maakonnawalitsusele“ välja jätta, sest pensionimääramise juures pole sellel asutusel mingit tähtsust, see käib ainult sisemise

seaduse korra kohta ja pensionimääramise kohta siin tähtsust ei ole. Mina leian selle täitsa ülearuse olewat.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Ühinen töö- ja hoolekandeministri ettepanekuga.

Juhataja A. Rei: Panen § 9. töö- ja hoolekandeministri parandusega, millega komisjoni aruandja ühinenud, nimelt et § 9-da lõpust välja jätta sõnad: „ja saadetakse sealt wastawale maakonnawalitsusele“ hääletamisele. (Hääletatakse.) § 9 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 10. Kõik rahwawäelased, kes teenistuses saadud haawade, wigastuste ehk haiguste tagajärjel sõjawäest lahkuwad, waadatakse wäeosa arstliku komisjoni poolt läbi, kes nende pensioniõiguse ja töowõime kaotuse protsendi ära määrab.

Töö- ja hoolekandeminister A. Palwadre: Panen ette sõnad „pensionõiguse ja“ välja jätta.

Juhataja A. Rei: Komisjoni aruandja ühineb tehtud parandusega. Panen § 10. tehtud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 10 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 11. Rahwawäelased, kes oma töowõime kaotanud peale sõjawäest wabastamise, kui aga selle kaotuse põhjuseks olid wäe-teenistuses saadud haawad, wigastused ehk haigused, ehk kes mõnesugustel põhjustel celmises paragrahwis tähendatud wiisil üle waadatud ei ole, wõiwad 2 aasta jooksul pärast wäeosast lahkumist. end pensionisaamiseks maakonna rahwawäe komisjonis läbi waadata lasta, kusjuures see komisjon selgusele peab jõudma töowõime kaotuse põhjuste üle.

Märkus. Kui rahwawäelane ei wõi arsti poolt konstateeritud terwisliku seisukorra pärast isiklikult läbiwaatamisele ilmuda, toimetab läbiwaatamist rahwawäelase wiibimise kohas maakonna rahwawäe komisjoni poolt seks komandeeritud arst.

K. Wirma (sd.): Selle paragrahwi lõpulause „kusjuures see komisjon sel-

gusele peab jõudma töowõime kaotuste põhjuste üle“, see on imelik lause, ja ei ole ka mitte selge. See peaks selgemini ja kindlamini ära öeldama, ja sellepärast teen ma ettepaneku, wiimastest lausest välja jätta sõnad „see komisjon selgusele peab jõudma“ ja selle asemele panna „kusjuures töowõime kaotuse põhjused selgeks tulewad teha.“

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Mina lõpusõna ei tarwita, kuid ei ühine aga mitte nende parandustega, ja nii tulewad parandused eriti hääletamisele panna.

Juhataja A. Rei: Panen rhs. Wirma poolt tehtud paranduse hääletamisele ja nimelt: lõpp välja jätta „komisjon selgusele peab jõudma“ jne. ja asemele wõtta „kusjuures töowõime kaotuse põhjused selgeks tulewad teha“. Kes on rhs. Wirma poolt tehtud paranduste poolt? (Hääletatakse.) Nähtawa enamus poolt. Seega on rhs. Wirma poolt tehtud parandus wastu wõetud. Panen § 11. tehtud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 11 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 12. Arstliku läbiwaatamise tagajärjest seatakse läbiwaatawa asutuse poolt (§§ 10 ja 11) põhjalik akt kokku, kuhu üles märgitakse pensioninõudja töowõime kaotuse protsent, haiguse liik ja haiguste ning kehaliste puuduste tabeli paragrahw, mille alla läbiwaadataw oma terwisliku seisukorra järele kuulub. Samuti tähendatakse aktis ära, kas töowõime kaotus jäädaw wõi ajutine. Kui töowõime kaotus ajutine, tehakse aktis märkus, millal rahwawäelane uuele läbiwaatusele peab ilmuma. See tähtaeg ei tohi mitte warem, kui ühe aasta ja mitte hiljem, kui kolme aasta pärast olla, läbiwaatamise päewast arwates (§ 24).

Aruandja A. Schulbach: Raahasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, et warem tähtaeg peaks maha kustutatama ja kõigehilisem tähtaeg „kolme aasta“ asemele kaheaastane pandama. Öieti ei saa neist põhjustest aru, mikspärast on tarwis arstliku komisjoni tegeuswabadust kitsendada. Kui komisjon leiab, et ajutine töowõime kaotus kestab

ainult kolm kuud, mikspärast ei wõi siis komisjon mitte enne aastat uue järeawaatuse teha? Rahaasjanduse komisjoni arwates peab komisjonile täielik wabadus antama. Teiselt poolt arwab komisjon, et kõigepikem tähtaeg kolme aasta peale määratuna liiga pikk on. Rahaasjanduse komisjoni arwamise järele on kaheaastane tähtaeg pikk küllalt selleks, et haigus wõiks täielikult wälja kujuneda ning selle aja järele küllalt wõimalik selgesti otsusele jõuda, kas pensioni edasi anda wõi andmist lõpetada. Nendel põhjustel ma palun lõpp redigeerida sarnaselt: see tähtaeg ei tohi mitte hiljem, kui kahe aasta pärast olla, läbiwaatamise päewast arwates (§ 24).

Töö- ja hoolekandeminister **A. Palwadre:** Mina tahan rahaasjanduse komisjoni paranduse vastu waielda, ja toetan töökaitse komisjoni ettepanekut. Ettepanek, et uue arstliku läbiwaatamise tähtaeg ei tohi warem olla, kui üks aasta wiimastest arstlikust läbiwaatamisest arwatud, on Wene seadusest wõetud ja selle põhjused olid sel korral teada: 1) et komisjon suurema hooliga haigeid läbi waataks ja 2) et oleksid ka kaitstud läbiwaadatawad. Selle seadusprojekti läbiarutamisel sõjaministriumis arwas ka terwishoiu peawalitsuse juhataja dr. Lossmann, et töökaitse komisjoni ettepanek wastuwõetaw on. Raske on oletada, et töowõime kaswamises mõne kuu jooksul suuri muudatusi wõiks olla. Arstlik komisjon ise wõiks otsustada, kas tema määrab teisel wõi kolmandal aastal uue läbiwaatamise.

Juhataja **A. Rei:** Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson:** Töökaitse komisjon on selle esimese tähtaja üles wõtnud, kui ruttu uut läbiwaatamist ei määrata. Mis puutub teise tähtajasse, siis esineb rahaasjanduse komisjon ettepanekuga, et kaheaastane tähtaeg oleks küllalt olewat otstarbekohane, ja et see aeg oleks küllalt pikk haiguse wäljakujunemiseks. Ma ei tea, kui suur eriteadlane rahaasjanduse komisjon sel alal on, ja ei taha seda ka mitte puudutada, ainult niipalju loen ma kohuseks tähendada, et see seadusprojekt on enne, kui ta töökaitse komisjoni tuli, ministriumidewahelises komisjonis olnud, kus asjatundjad on leidnud,

et kolmeaastase tähtaja siin üles wõtta wõib, kui keskmise aja, mis teatawatel kordadel seks liig wäike, et haigused wõiksid wälja kujuneda, nagu rahaasjanduse komisjon ütleb. Mingisugune keskmine määr peaks olema, mis oleks kolm aastat, kuigi ka on juhtumisi, kus haigus ühe wõi teise juures pärast kolme aastat wõib wälja kujuneda.

Juhataja **A. Rei:** Asjalikuks märkuseks on sõna rahwaesitajal Schulbach'il.

A. Schulbach (töer.): Töökaitse komisjoni esitaja kahtles rahaasjanduse komisjoni teadmiste üle. Selle kohta wõin niipalju tähendada, et arst, keda töökaitse komisjon kutsus asjatundjana seletust andma, oli rahaasjanduse komisjonis alaliseks liikmeks.

Aruandja **L. Johanson:** Ma olen töökaitse komisjoni sekretäär ja tean, et see komisjon ei ole ühtegi arsti kutsunud oma istumisele. Küll ilmus aga härra Ainson'i isiklikul algatusel sinna üks arst.

Juhataja **A. Rei:** Tegelikuks märkuseks on sõna töö- ja hoolekandeministriumis esitajal.

Töö- ja hoolekandeministriumis esitaja **A. Ennemuist:** Siin on wist eksitus lihtsalt tulnud sellepärast, et jutt uuesti on tekkinud haigustest, mis juba olemas on, aga mis muutuda wõiwad. Muutused on aga § 2. ette nähtud.

Juhataja **A. Rei:** Panen rahaasjanduse komisjoni poolt tehtud ettepaneku, millega komisjoni aruandja ei ole ühinenud, hääletamisele. Kes on selle poolt, et § 12. lõpp järgmiselt redigeerida: „mitte hiljem, kui 2 aastat läbiwaatamise päewast arwates.“ (Hääletatakse.) Nähtawana musega on rahaasjanduse komisjoni ettepanek vastu wõetud. Panen § 12. parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawana musega on § 12. vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 13. Tabelid haiguste ja kehaliste puuduste üle, millest töowõime kaotus oleneb, ja juhatuskirjad arstidele nende tabelite tarwitamise kohta seab kokku töö- ja hoolekandeministrium ühes sõjaministriumiga, andmete põhjal, mis

sõjawäe terwishoiu walitsuse nõukogu annab. Need tabelid ja juhatuskirjad awaldatakse „Riigi Teatajas“.

K. Wirma (sd.): Et § 7. komisjoni tagasi anti, ja nagu ma kord juba tähendasin, et need tabelid wäga tähtsad on § 7. kohta, teen ettepaneku selle paragrahwi wastuwõtmine senniks lahtiseks jätta.

Töö- ja hoolekandeminister **A. Palwadre**: Ma ei saa mitte aru, mis jaoks seda praegusel korral teha. Ei tule ju mingisuguseid tabelid wälja töötada. Niipalju kui ma tean, on praegugi olemas tabelid, mis sõjawäes tarwitusel on. Need tabelid tulewad „Riigi Teatajas“ awaldamiseks ainult tõlkida, wõib olla mõnesuguste wäikeste muudatustega. Komisjonil ei tuleks mitte tabelid wälja töötada, ja läbi arutama hakata.

K. Wirma (sd.): Ma mõtlen, et oleks siiski enneaegne § 13. wastu wõtta, see ei tee midagi halba, kui § 13. wastuwõtmine lahtiseks jääb, kunni tabelite kohta selgus muretsetud.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist**: Mina arwan küll ja kahtlen selle juures, kas siia eelnõusse mahuwad terwelt 3 wõi 5 lehte, kindlasti ei tea öelda palju neid tabelid on, kuid siia mahuwad nad waewalt.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Selles paragrahwis otsustatakse, kes seab kokku need tabelid, see on eriteadlaste töö ja wististi ei hakka Asutaw Kogu mitte ennast tunnistama arstiteaduses eriteadlaseks, sellepärast ei saa ta wist nõudma, et need tabelid tuleksid Asutawas Kogus üksikasjalisele läbiwaatamisele. Nii ei ole § 13. wastuwõtmisel mingisugust mõju § 2. kohta, ja et ma mitte ei usu, et Asutaw Kogu hakkab arstiteadlikke tabelid arutama, siis palun selle paragrahwi wastu wõtta.

Juhataja **A. Rei**: Rhs. Wirma poolt on ettepanek tehtud, see paragrahw anda komisjoni. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on akl. Wirma ettepanek tagasi lükatud. (Hääletatakse.) Näh-

tawa enamusega on § 13. komisjoni redaktsioonis wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 14. § 12. mainitud akt saadetakse arstliku komisjoni poolt töö- ja hoolekandeministeeriumi. Ärakirjad aktist antakse pensioninõudjale ja saadetakse selle maakonna- ehk linnawalitsusele, kus pensioninõudja elab.

Töö- ja hoolekandeminister **A. Palwadre**: § 12. ja järgmised on maha kirjutatud Wene pensioniseadusest, ja et meie Eesti pensioniseadusesse mõned uued punktid üles on wõetud, sellega ei ole need paragrahwid kooskõlas meie terve pensioniseaduse eelnõuga. Wene seaduse järele ei wõetud arwesse pensionisaaja muid sissetulekuid, meie pensioniseaduses on ette nähtud, et pensioni ei makseta mitte, kui pensionisaajal muud sissetulekut on. Sellepärast peaks meil ka terve pensioniandmise korraldus teistsugune olema. Wene seaduse järele waatas arstlik komisjon pensioninõudja arstlikult läbi ja saatis arstliku akti maakonna rahwawäe komisjoni; maakonna rahwawäe komisjon akti kätte saades, määras otsekohe pensioni. Meil on aga ette nähtud veel mõned teised asjaolud, mis pensioni saamist wõimaldawad, nimelt § 31. on muuseas tähendatud, et pensioni ei wõi saada, kui pensionääri muu sissetulek tema ülewõlpidamist wõimaldab. Pensionimääramise korralduse süsteemi peame meie ka wäljalawaltsustes seadma, sellepärast panen ette § 14. teisiti redigeerida, nimelt järgmiselt: „§ 12. mainitud akt saadetakse läbiwaatawa asutuse poolt töö- ja hoolekandeministeeriumi. Ärakirjad aktist antakse pensioninõudjatele ja saadetakse selle maakonna- ehk linnawalitsusele, kus pensioninõudja elab“.

Juhataja **A. Rei**: Komisjoni aruandja on parandusega ühinenud, sellepärast tuleb § 14. parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 14. wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 15. Maakonna- ehk linnawalitsus teeb oma järgmisel koosolekul pärast eelmises (14) paragrahwis nimetatud akti ära kirja kättesaamist otsuse. Jaatawa ot-

suse korral määrab ta selle seaduse § 2. põhjal pensioni kindlaks. Otsus antakse pensioninõudjale kirjalikult teada.

Töö- ja hoolekandeminister **A. Palwadre**: Teen ettepaneku uus paragrahw juurde lisada ja nimelt järgmine: „§ 15. Walla- ehk linnawalitsus asub wiibimata peale eelmises (14) paragrahwis ettenähtud ära kirja kättesaamist §§ 29. ja 32. ettenähtud andmete kogumisele, mis peab olema lõpetatud hiljemalt kahe nädala jooksul“.

Juhataja **A. Rei**: Komisjoni aruandja on tehtud ettepanekuga ühinenud, sellepärast tuleb uus § 15. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 15. vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson**: § 16. on endise § 15. redaktsioonis ette kantud.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist**: Eelmiste wastuwõetud paragrahwide parandustega kooskõlas, panen ette § 16. järgmiselt redigeerida: „Wallawalitsus saadab wiibimata maakonnawalitsusele kogutud andmed ühes § 12. mainitud ära kirjaga aktist, mida maakonnawalitsused wiibimata läbi waatawad, ja pensioniandmise otsustawad eitawalt wõi jaatawalt. Jaatawa otsuse korral määrab ta selle seaduse §§ 2., 7., 8. ja 25. põhjal pensioni kindlaks. Linnas teeb neid otsuseid linnawalitsus tema poolt kogutud andmete põhjal. Otsus antakse pensionärrile kirjalikult teada.“

Juhataja **A. Rei**: Ettekantud redaktsiooni kohta sõnasoowijaid ei ole. Et komisjoni aruandja uue redaktsiooniga on ühinenud, siis panen paragrahwi ettekantud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 16. vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 17. Rahwawäelastele, kelle pensionimääramine maakonna- ehk linnawalitsuses arutamisele tuleb, antakse asja arutamise päewast teada, ja ta wõib isiklikult asja arutamisel seletusi anda.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 17. vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 18. Maakonna- ehk linnawalitsuse ot-

suse peale wõib pensioninõudja kaebtust tõsta töö- ja hoolekandeministeeriumis kahe nädala jooksul, otsuse teadaandmise päewast arwates. Töö- ja hoolekandeministeeriumi otsus on lõpulik.

J. Piiskar (sr.): Teen ettepaneku kaebtuse tähtaega pikendada ühe kuu peale, sest siin on tegemist pensionärridega, kellel wõib olla igal ajal wõimalust ei ole kiires korras talitada.

Juhataja **A. Rei**: Komisjoni aruandja on parandusega ühinenud. Järelikult tuleb paragrahw ühes tehtud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 18. vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 19. Kui läbiwaatamise akt maakonna- ehk linnawalitsuses kahtlust äratav, wõib tema pensioninõudjat rahwawäe komisjoni poolt uuesti läbi waadata lasta.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 19. vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 20. Jaatawad otsused (§ 15) saadab maakonna- ehk linnawalitsus töö- ja hoolekandeministeeriumi, kes nad kinnitab, ja tarwilikud summad kohalikkudesse renteidesse saadab maakonna- ehk linnawalitsuste nimele, pensioni wäljaandmiseks.

K. Wirma (sd.): Siin on öeldud, et saadetakse töö- ja hoolekandeministeeriumi juurde otsused, kes nad kinnitab. Nüüd on küsimus, kas kinnitamata wõib jätta wõi mitte. See wahekord siin ei ole mitte selge. Oleks õnnelikum niimoodi redigeerida: „jaatawad otsused saadab maakonna- ehk linnawalitsus kinnitamiseks töö- ja hoolekandeministeeriumi, kes tarwilikud...“ jne. Niiwiisi oleks kategooriisem.

Juhataja **A. Rei**: Et komisjoni aruandja tehtud parandusega on ühinenud, siis tuleb § 20. parandatud kujul hääletamisele, ja nimelt järgmiselt: „Jaatawad otsused (§ 15) saadab maakonna- ehk linnawalitsus kinnitamiseks töö- ja hoolekandeministeeriumi, kes tarwilikud summad kohalikkudesse renteidesse saadab maakonna- ehk linnawalitsuse nimele pensioni wäljaandmiseks.“ Sõna on wäl-

jaspool järjekorda töö- ja hoolekandeministeeriumi esitajal.

Töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist**: Ettekantud paragrahwi klambritesolew (§ 15) tuleb „§ 16“ peale parandada.

Juhataja **A. Rei**: Panen § 20. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 20. wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 21. Maakonnawalitsused saadawad selle järele waldadesse nende isikute nimestikud, keda pensionisaajateks kinnitatud. Wallawalitsused ja linnawalitsuste hoolekande osakonnad annawad pensionisaajateks kinnitatud isikutele pensioniraamatud, millega nad pensioni oma soowi järele kas kohalikkudest renteidest wõi wallawalitsustest saawad. Pensioni makstakse kuu peale ette.

Aruandja **A. Schulbach**: Raahasjanduse komisjon paneb ette paragrahwi lõpp lugeda järgmiselt: „Pension makstakse kuude wiisi“. Selle juures pean kohuseks tähendada, et komisjonis see redaktsioon 5 häält poolt ja 4 häält wastu sai. Põhjused, mis nüüd seda parandust sundisid ette wõtma, olid 1) et üldises korras riigis kõik palgad kuu lõpul wälja makstakse, ja mitte kuuwiisi ette; 2) et tegelikult pensioni määramine palju aega wõtab, ja sellepärast teda tegelikult mitte ette maksta ei saa, siis tuleb muidugi see redaktsioon kohasem, et pensioni makstakse kuuwiisi.

Töö- ja hoolekandeminister **A. Palwadre**: Panen ette selle paragrahwi sõnade asemele „wallawalitsused ja linnawalitsuste osakonnad“ panna sõnad „walla- ja linnawalitsused“. Teiseks waidleksin ma sellewastu, et pensioni mitte kuuwiisi ette maksta ei saa. Kui pension juba ära määratud, siis ei tee see mitte raskusi pensioni kuuwiisi ette maksta.

K. Wirma (sd.): See paragrahw ei ole just õnnelikult redigeeritud. Seda wõiks minu arwates palju lihtsamalt kokku seada. Paneksin ette esimesed 4 rida järgmisel kujul wastu wõtta: „Maakonnawalitsused saadawad pensionisaajate nimekirjad wallawalitsustele. Walla- ja linnawalitsused annawad pensionisaa-

jale raamatud, millega nad“ jne. Mis aga puutub pensioni ettemaksmisesse, siis tegelikult ei jõuta pensionimääramisega ja -maksimisega ikkagi nii ruttu walmis, et seda pensionäärid kuu alguses wõiksid kätte saada.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Pension ei ole mitte palk tehtud töö eest, mille peab enne ära tegema ja siis palka saama. Pensioni antakse eluülespidamiseks, ja sellepärast tuleb teda ette ära maksta. Kui siin parandati, et pensioni tuleb maksta „kuude wiisi“, siis saadakse sellest nii aru, et mitme kuu wiisi. Siin tuleks juba öelda „kuuwiisi“.

Juhataja **A. Rei**: § 21. kohta on tehtud kolm parandust. Et neid hinnata ei suuda, missugune neist kõigekegemale ulatab, siis tulewad nad sissetuleku järjekorras hääletada. Tegelikuks märkuseks on sõna komisjoni aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Ma rääkisin ainult selle wiimase paranduse wastu.

Juhataja **A. Rei**: Komisjoni aruandja on teiste ettepanekutega ühinenud, sellepärast tulewad need parandused paragrahwiga üheskoos hääletamisele, jääb järele ainult üks parandus, mis kõigewiimasena tehti härra Wirma poolt: „Maakonnawalitsused saadawad pensionisaajate nimekirja wallawalitsustele. Walla- ja linnawalitsused annawad pensionisaajatele raamatud, millega nad...“ jne. Kes on paranduse wastuwõtmise poolt, neid palun käed üles tõsta. (Hääletatakse.) See parandus on nähtawa enamusega wastu wõetud. Nii tuleb terwe paragrahw parandatud kujul hääletamisele. Korra kohta on sõna komisjoni aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Mis käib pensionimaksmise korra kohta, sellega ma ei ühinenud.

Juhataja **A. Rei**: Komisjoni aruandja on kahe esimese parandusega ühinenud, need hääletamisele ei tule. Paragrahw tuleb sel kujul hääletamisele, nagu ta komisjoni poolt on tehtud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 21. wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 22 ja 23.

§ 22. Pensioni antakse välja pensionäärile isiklikult ehk tema usaldusmehele. Walla- ja linnawalitsused on kohustatud maksuta tunnistusi välja andma, et pensionärid elus, ja pensionisaamise õigust ei ole kaotanud.

§ 23. Nende rahwawäelaste pension, kelle kohta selgeks tehtud, et nad waimuhaiged, ja mitte mõnes asutuses riiklikku ehk kogukondlikku ülewalpidamist ei saa, makstakse nende naistele, lastele ehk teistele isikutele, kelle hooleall nad wiibivad.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 24. Linna- ja maakonnawalitsuste hoolkande osakonnad ning wallawalitsused walwawad tingimiste muutuste järele, mis pensionisaamise õiguse peale mõju awaldawad.

Aruandja **A. Schulbach**: Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, lõppu lisada juurde: „sealjuures vähemalt iga kolme aasta sees üleüldisi pensionisaajate nimekirju läbi waadates“. Arwan seda sellepärast tarwiliukuks, et kuigi § 22. iseenesest näeb ära, et linna- ja maakonnawalitsuste hoolkande osakonnad kohustatud on muudatuste järele walwama, siiski ei ole need kohustused konkreetset ära wormuleeritud, ei ole mõõdupuud, mille järele wõiks ära näha, kas nad kohustusi täidawad wõi mitte; rahaasjanduse komisjon arwas selleks seda parandust sisse panna.

K. Wirma (sd.): Teen ettepaneku paragrahwis välja jätta sõnad „hoolekande osakonnad“.

Töö- ja hoolkandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist**: Teen ettepaneku paragrahwis needsamad sõnad välja jätta.

Juhataja **A. Rei**: Komisjoni aruandja on mõlemate parandustega ühinenud. (Hääletatakse.) § 24 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 25. Kui rahwawäelase töowõime kaotamine ajutine, ehk kui wõimatu kohe

kindlaks teha töowõime kaotuse jäädawat protsenti, määratakse esialgsete andmete põhjal ajutine pension ühest kuni kolme aastani ja ühtlasi ka tähtaeg, mil rahwawäelane uuele läbiwaatamisele peab ilmuma. Järgmine läbiwaatamine ei tohi hiljem olla, kui kuu aega enne ajutise pensioni tähtaja lõppu. (§ 12).

Aruandja **A. Schulbach**: Rahaasjanduse komisjoni nimel panen ette paragrahwiteine pool ära jätta, sest see kordab sedasama, mis § 12. on ära öeldud. Palun järgmiselt lugeda: „Kui rahwawäelase töowõime kaotus ajutine, wõi kui wõimatu kohe kindlaks teha töowõime kaotuse jäädawat protsenti, määratakse esialgsete andmete põhjal ajutine pension (§ 12).“

Töö- ja hoolkandeministeeriumi esitaja **A. Ennemuist**: Siin on öeldud, et järgmine läbiwaatus ei tohi hiljem olla, kui kuu aega enne ajutise pensioni tähtaja lõppu, töö- ja hoolkandeministeerium ühineb rahaasjanduse komisjoni ettepanekuga, kuid paneb ette wäljajäetud sõnade asemele wõtta: „selle pensioni kestvus ei wõi kauem olla, kui üks kuu peale uue läbiwaatamise tähtaega.“ sellepärast, et wõiks niisugune waheaeg tekkida, kus pensioni mitte ei saa.

Juhataja **A. Rei**: Komisjoni aruandja ühineb selle ettepanekuga. Kas soowitakse, et paragrahw parandatud kujul ette loetaks? Seda ei soowita, — panen § 25 parandustega hääletamisele. (Hääletatakse.) § 25 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse vastu § 26.

§ 26. Kui haawadele, wigastustele ehk haigustele suurem tööjõu kaotus järgneb, kui seda läbiwaatusel wõis kindlaks teha, on pensionäri õigus uut arstlikku läbiwaatamist ja pensioni suurendamist nõuda. Sellekohast nõudmist ei wõi awaldada enne 2 aastat peale eelmist arstlikku läbiwaatust.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 27. Pensionisaamine algab sellest päewast peale, millal rahwawäelase sõjawäeline ülewalpidamine lõpeb. Neile, kes pärast wäeosast lahkumist pensioni-

nõudmise awaldanud, maksetakse pensioni nõudmise päewast alates.

Töö- ja hoolekandeminister **A. Palwadre**: Ma panen ette „sõjawäeline“, asemele panna „riiklik ülespidamine“, sest wõib ette tulla, et ülewälpidamist saadakse inwaliidide kodust jne.

Juhataja **A. Rei**: Komisjoni aruandja on ühinenud selle parandusega, sellepärast panen § 27. tehtud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) § 27 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu § 28.

§ 28. Isikud, kelle pensioninõudmine tagasi lükatakse, wõiwad nõudmist korrata mitte warem kui aasta pärast eelmise otsuse päewast arwates.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 29. Pensionimaksmine pannakse seisma: 1) kui pensionäär hoolekandenasutuses täielikku riiklikku ülewälpidamist saab, kogu ajaks, mil ta seal wiibib, ja 2) kui pensionäär kohtulikule wastutusele ja wahialla wõetud niikauaks, kui kohus otsuse teeb ehk pensionäär wahialt wabastatakse.

Aruandja **A. Schulbach**: Rahaasjanduse komisjoni nimel panen ette § 29. redigeerida järgmiselt: „Pensioni ei makseta aja eest, mil pensionäär hoolekandenasutuses täielikku riiklikku ülewälpidamist saab, ehk mil ta wangistatud on.“ Öieti on siin paragrahwi lõpu parandus redaktsiooniline. Sest sõnade järele „kui pensionäär kohtulikule wastutusele ja wahialla wõetud, niikauaks kui kohus otsuse teeb“, peetakse pensioni kinni senni, kunni kohus otsuse on teinud; on kohus otsuse ära teinud, siis hakkaks tema nagu uuesti pensioni saama. § 31. näeb küll terwe rea kuritegusid ära, mille põhjusel pension hoopis ära wõetakse, kuid on olemas niisugused kuriteod, mis wangistuse kaasa toowad, kuid pensionikaotust mitte, ja nii tuleks töökaitse komisjoni redaktsiooni järele wälja, et on juhtumisi, kus süüdlane wangistatud, kuid pärast kohtuotsust pensioni saab. Rahaasjanduse komisjoni arwamine on, et keegi ei wõi mitte saada kahekordselt pensioni, — kui tema on hoolekandenasutuses wõi wangistuses ja

saab seal täielikku riiklikku ülespidamist, siis ei wõi tema mitte enam rahalist toetust saada, ja ma arwan, et see tema poolt ettepanud redaktsioon palju selgemalt selle mõtte ära tähendab, kui see, mis töökaitse komisjoni poolt ette on kantud. Siis on aga paragrahwi alguses oluline lahkumine, nimelt: töökaitse komisjon ütleb: „pensionimaksmine pannakse seisma“ see tähendab, pannakse ajutiselt seisma, pärast aga tagant järele antakse wälja, — rahaasjanduse komisjon asus teisele seisukohale ja paneb ette redigeerida järgmiselt: „pensioni ei makseta aja eest“.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Kui rahaasjanduse komisjoni ettepanek wastu wõtta, et pensioni ei makseta aja eest, mil pensionäär wangistatud on, siis tuleb ka, et kui inimene on süütult wangi heidetud, siis temal ei ole õigust selle aja eest pensioni saada. Sarnane seisukord ei ole aga mitte õigustatud. Inimene, kui ta süütult wangis on, kannatab selle all. Tema süütu wangistamine on isegi tema wastu eksimine ja inimesed wõiwad nüüdsel ajal, kui ka edaspidi õige kergesti kriminaal-, kui ka poliitiliste süüde pärast wangistatud saada. Kui aga nüüd inimeselt sel ajal, kui ta süütult wangikojas on, pensionisaamise õigus ära wõetakse — siis on see juba teine eksitus tema wastu, ja üks eksitus tahetakse põhjuseks teha, et teine tehtaks. See aga ei wasta sugugi õiglusele. Sellepärast palun rahaasjanduse komisjoni ettepanek tagasi lükata.

Juhataja **A. Rei**: § 29 kohta on tehtud rahaasjanduse komisjoni poolt parandus, panen selle paranduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Mulle näib, et nähtawa enamusega on parandus tagasi lükatud. Palutakse hääli ära lugeda. Sellepärast palun weel kord neid, kes paranduse wastuwõtmise poolt, käsi üles tõsta. (Hääletatakse.) Häältelugemisel on selgunud, et rahaasjanduse komisjoni ettepanek on 30 häälega 29 wastu wastu wõetud. Sellepärast tuleb § 29 hääletamisele rahaasjanduse komisjoni parandusega. Kes on tema wastuwõtmise poolt? (Hääletatakse.) § 29 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):
 § 30. Kui rahwawäelase pensionimaksmine eelmise (29) paragrahwi punkt 2. põhjal seisma pannakse, makstakse § 1. punkt b) tähendatud isikutele pension välja §§ 35—45 järele.

Aruandja **A. Schulbach**: Rahaasjanduse komisjoni nimel panen ette see paragrahw välja jätta. Põhjused on järgmised: rahwawäelase teeneid küll silmas pidades, ei ole siiski kohane kohutupidamise korras neile eesõigustatud seisukohta muretseda, see on nendele ja nende perekondadele. Selles asjas peaksid nemad seaduse üldise korra alla käima, see on igale perekonnale peaks toitja wangistuse puhul osaks saama samasugune hoolekanne, kui rahwawäelase perekonnale osaks saaks. Teisest küljest sundis parandust tegema, et § 30 välja saaks jäetud, see asjaolu, et § 35 põhjal rahwawäelase perekonna pension tihti-peale suurem on, kui rahwawäelase enese paiuk. Nimelt kui pensionäär wangistatud saab, siis võib tema perekond § 35. põhjal saada palju suuremat pensioni, kui ta sarnasel puhul sai, kui pensionäär waba oli, ehk küll pensionäär ise weel riiklikku ülespidamist saab. Sarnane seisukord oleks nagu preemia maksmine kuritegewuse eest, ja seda silmas pidades on rahaasjanduse komisjon otsusele tulnud see paragrahw välja jätta.

K. Wirma (sd.): Ma juhin tähelepanu selle paragrahwi imeliku seisukoha peale weel sellest küljest, et siin on tahetud anda ainult nendele, kes wangistus on sattunud ja sealt ülespidamist saavad. Nende perekondadele tahetakse anda seda toetusraha, kuna aga nendele, kes hoolekandeadususse on sattunud, nende perekondadest ei ole midagi räägitud. Nõnda oleks see iseäraliku seisukoha andmine neile, kes wangistatud saavad.

Aruandja **L. Johanson**: Ma unustasin paranduse tegemata. Selles paragrahwis on „p. 2“ liigne, see on redaktsiooniline wiga ja tuleb välja jätta.

Juhataja **A. Rei**: Lõpukokkuwõtteks on sõna komisjoni aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: § 30. wastu on waieldud sel põhjusel, et kui ta sisse jätta, et see oleks siis nagu preemia maksmine kuritegewuse eest. § 30 on aga tähendatud, et maksetakse

perekondadele siis, nagu wastuwõetud § 29. on öeldud, kui isik hoolekandeadususse on asetatud. Ja see oleks täiesti loomulik. Inwaliid on sõjas kaotanud oma terwise, ta tuleb tingimata hoolekandeadususse paigutada. Sel puhul oleks riik kohustatud tema perekonda toitma, wastasel korral jääb selle inwaliidi perekond täiesti ilma riikliku toetuseta. Riik on aga kohustatud mitte ainult sõjainwaliidide perekondade eest hoold kandma, kellel hoolekandja puudub, waid kõikide niisuguste perekondade eest. (K. Päts. maal.: See on teises seaduses.) Õigus on, selles seaduses ei saa seda mitte üldiselt läbi wiia, siin pannakse see osalt ja nimelt just rahwawäelaste perekondade kohta maksta ja täiesti loomulik oleks inwaliidile paiuki määramisega, kui ta ise hoolekandeadususse määratud, tema perekonnale pensioni määrata.

Juhataja **A. Rei**: § 30. kohta on rahaasjanduse komisjoni poolt ettepanek tehtud — paragrahw välja jätta. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawana musega on otsustatud § 30 välja jätta.

Aruandja **L. Johanson**: Järgmine paragrahw oleks 30. „Kui § 29. p. 2. mainitud pensionääri kohtuasi maha kustutatakse ehk kui kohus kaebeluse õigeks mõistab, siis makstakse temale saamatajäänud pension välja, millest aga see osa maha arwatakse, mis eelmise paragrahwi (29) järele välja antud. Kui kaebelune karistusest wabastatakse süüteo aegumise wõi leppimise tagajärjel ehk riigi kõrgema wõimu manifesti põhjal, siis ei ole tal mitte õigust saamatajäänud pensioni tagant järele saada.“

Aruandja **A. Schulbach**: Rahaasjanduse komisjoni nimel teen sarnase ettepaneku, et § 30. välja jätta. Siin on peaaegu needsamad põhjused, mis ma juba eelmise paragrahwi juures ette kandsin. Tasumääramine ilmsüüta wangistatule peaks üldises korras olema ette nähtud, et see mitte ükski rahwawäelaste kohta ei käiks, waid iga süüta wangistatud kodaniku kohta. Iga ilmsüütu kodanik peaks mingisugust tasu saama ja see peaks üldistes seadustes ära reguleeritud olema. Siis on § 30. juba liigseks saanud endise § 30 ärajäämisega.

Paragrahwi lõpus räägitakse veel süüteo aegumise wõi leppimise tagajärjest; meie seaduste järele ei ole aga leppimist sarnastes asjades ette nähtud. Kõigi nende põhjuste pärast tuleks § 30 wälja jätta.

Juhataja **A. Rei**: Sõna on lõpu kokkuwõtteks aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Lootseta oleks ka selle paragrahwi sissejäämist kaitsta kui eelmise paragrahwi juures sellele seisukohale on asutud, nagu rahaasjanduse komisjoni ettepanekus öeldakse: jätta perekonnad sarnasesse seisukorda, et neil kuskilki abi ega toetust leida ei ole. Ka need Asutawa Kogu liikmed, kes ajutises walitsuses olid ja kirjutasid ise dokumendile alla, kus lubati neile, kes sõjas kannatada saawad, rikkalikku tasu, neile ja nende omastele igasugust riiklikku toetust, nende hulgas ka rhs. Päts, on nüüd nende hulgas, kes inwaliidide omaste igasuguse riikliku toetuse ilmajätmise poolt on hääletanud. (K. Päts, maal. kohalt: Ärge ärritage end asjata!) Mina ei ärrita end sugugi, waid tahan ainult seda, kui fakti stenogrammidesse kinni naelutada.

Juhataja **A. Rei**: Rahaasjanduse komisjoni poolt on ettepanek tehtud § 30 wälja jätta. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Teatan, et 21 häälega 20 wastu on see ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 30. (Hääletatakse.) 22 häälega poolt 23 hääle wastu on otsustatud § 30 wälja jätta.

K. Wirma (sd.): Meie oleme juba üle kolme tunni koosolekut pidanud. (Naer.) Teen ettepaneku sellepärast

waheaeg määrata. (Waheihüüe: Lõpetame koosoleku!)

Juhataja **A. Rei**: On kaks ettepanekut tehtud: 1) koosolek lõpetada, 2) waheaeg määrata. Mõlemad ettepanekud tulewad hääletamisele.

Sõna on akl. Johanson'il.

L. Johanson (sd.): Inwaliidide seisukord on täiesti raske, nii et käesolewa seadusega tuleks rutata, ja sellepärast palun ma tagasi lükata ettepanek koosoleku lõpetamise kohta.

Juhataja **A. Rei**: Panen mõlemad ettepanekud hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on otsustatud koosolek lõpetada. Teatan, et juhatus nime peale on terwitustelegramm tulnud. Palun sekretääri seda ette lugeda.

7. Teadaandmine Sekretäär **H. terwitustelegrammi kohta.** **Raudsepp** (loeb): Tallinn. Eesti Asutawale Kogule.

Eesti maamõõtjate ülemaaline kongress terwitab oma esimesel kokkuastumisel meie ajaloolist demokraatlikku Eesti riiklust rajawat Asutawat Kogu, soovides iseäranis meie maareformi elluviimises edukat kordaminekut. Oleme walmis kõigiti endi tööjõudu rahwa hea käekäigu kindlustamiseks pühendama. Juhatus. (Käteplaksutamine.)

Juhataja **A. Rei**: Tehakse ettepanekuid järgmise koosoleku aja kohta? (Hüüded: Reedel kell 5.) On ettepanek tehtud koosolek pidada reedel kell 5. Selle wastu ei olda, seega on ettepanek wastu wõetud.

Koosolek lõpeb kell 8.25 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Asutawa Kogu esimees **A. Rei**.

Abisekretäär **H. Raudsepp**.